

بررسی رابطه اقلام تعهدی با چرخه عمر شرکت با توجه به صنعت، رشد شرکت و اندازه شرکت

شیوا شهریور

کارشناس ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران. (نویسنده مسئول).

Shivashivooli@gmail.com

دکتر داود گرجی زاده

گروه حسابداری و مدیریت، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران.

d.gorzizadeh@hnhk.ac.ir

چکیده

در این پژوهش، به بررسی رابطه بین اقلام تعهدی عادی و مراحل چرخه عمر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، با در نظر گرفتن نقش تعدیل‌کننده صنعت، اندازه شرکت و رشد شرکت پرداخته شده است. شناسایی عوامل مؤثر بر اقلام تعهدی، به ویژه در مراحل مختلف چرخه عمر شرکت، از اهمیت بالایی برخوردار است؛ زیرا می‌تواند به بهبود کیفیت گزارشگری مالی و تصمیم‌گیری ذینفعان کمک کند. این تحقیق از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش، از نوع تحقیقات همبستگی و با استفاده از رویکرد کمی است. داده‌های مورد نیاز به صورت اسنادی و با مراجعه به صورت‌های مالی و گزارش‌های شرکت‌ها در بازه زمانی ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۲ جمع‌آوری شده و نمونه‌ای شامل ۱۴۰ شرکت را در بر می‌گیرد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها، از روش رگرسیون پنل با استفاده از تکنیک حداقل مربعات عمومی برآورد شده (EGLS) استفاده شده است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که بین مراحل چرخه عمر شرکت و اقلام تعهدی عادی، رابطه معناداری وجود دارد. به طور خاص، نتایج حاکی از آن است که الگوهای اقلام تعهدی در مراحل ظهور و افول با مراحل رشد و بلوغ تفاوت معناداری دارد. علاوه بر این، نتایج نشان داد که صنعت، اندازه شرکت و رشد شرکت به عنوان عوامل تعدیل‌کننده در رابطه بین مراحل چرخه عمر شرکت و اقلام تعهدی عادی عمل می‌کنند و تأثیر این رابطه بسته به ویژگی‌های صنعت، اندازه و رشد شرکت متفاوت است. این نتایج بر اهمیت در نظر گرفتن مرحله چرخه عمر و عوامل زمینه‌ای شرکت برای درک بهتر اقلام تعهدی و بهبود ارزیابی کیفیت سود و تصمیم‌گیری‌های مرتبط تأکید دارد.

واژه‌های کلیدی: اقلام تعهدی، چرخه عمر شرکت، صنعت، اندازه شرکت، رشد شرکت.

مقدمه

امروزه، شناسایی موارد مثبت کاذب در صورتهای مالی، می‌تواند پرهزینه باشد، نه تنها برای ثبت‌کننده‌ای که به اشتباه در مدیریت سود درگیر شده است، بلکه برای حسابرسی که منابع را برای تحقیق بیشتر صرف کرده‌اند. با این حال، اگر بتوان تعداد موارد مثبت کاذب را در سطح قابل مدیریت نگه داشت، استفاده از مدل‌های کمی در مورد انتخاب‌های اقلام تعهدی اختیاری می‌تواند ابزار قدرتمندی برای حسابرسی باشد که ممکن است به طیف کامل رفتارهای مرتبط با مدیریت سود علاقه‌مند باشند (آلمند^۱ و همکاران، ۲۰۲۴). به عنوان راهی برای شناسایی احتمالی تقلب. این پژوهش قصد

¹ Almand

دارد تا به این مسئله بپردازد که اقلام تعهدی اختیاری در طول مراحل چرخه عمر شرکت چه رفتاری از خود نشان می دهند و رشد شرکت، اندازه شرکت و صنعت بر این ارتباط چه تاثیری خواهد داشت. این فصل به کلیات تحقیق می پردازد. در بخش بیان مسئله، به بررسی چالش های تحقیق پرداخت. پس از آن، اهمیت و ضرورت پژوهش از جنبه های مختلف مورد مطالعه قرار گرفت. در ادامه اهداف و فرضیات تحقیق بررسی شد. در نهایت قلمرو و تعاریف واژگان کلیدی، مورد بررسی قرار گرفت.

بیان مساله، اهمیت و ضرورت انجام پژوهش

اصطلاح چرخه عمر، به سیر رویدادهایی اطلاق می شود که از ابتدا تا پایان یک محصول، تجارت یا صنعت منتهی می شوند (هارگریو^۱، ۲۰۲۲). این بدان معناست که یک چرخه حیات؛ محصولات، شرکت ها و صنایع جدید را به وجود می آورد، رشد آنها را می بیند و در نهایت منجر به توده بحرانی و نابودی آنها می شود (کارتیت^۲، ۲۰۲۲). چندین مرحله کلیدی وجود دارد که چرخه های زندگی انجام می دهند، از جمله توسعه، رشد و زوال. شناخت چگونگی کارکرد چرخه عمر می تواند به سرمایه گذاران و دیگران درک بهتری از نحوه سرمایه گذاری شان ارائه دهد. ایده چرخه در یک زمینه تجاری از زیست شناسی وام گرفته شده است (پرز^۳، ۲۰۲۲).

در همین رابطه در زیست شناسی، چرخه زندگی نشان دهنده مجموعه ای از تغییرات است که یک موجود زنده از تولد تا مرگ متحمل می شود (هارگریو، ۲۰۲۲). شکل گیری و افول نهایی یک واحد تجاری، با گسترش به یک محیط تجاری، مسیر مشابهی را برای کاربردهای بیولوژیکی دنبال می کند. چرخه حیات نشان دهنده کل وجود یا زندگی در بازار است (کارتیت، ۲۰۲۲). این شامل محصولات و خدمات، مشاغل و شرکت ها و حتی صنایع می شود. در بیشتر موارد، حتی اقتصاد یک چرخه حیاتی را طی می کند (پرز، ۲۰۲۲).

اما چالشی که پژوهش حاضر با آن روبروست، بررسی ارتباط چرخه عمر شرکت با اقلام تعهدی حسابداری است. اقلام تعهدی در حسابداری، هزینه ها یا درآمد هایی هستند که توسط شرکت ثبت شده اما هنوز محقق نشده اند (تویلا^۴، ۲۰۲۴). دلیل اصلی استفاده از حسابداری تعهدی بدست آوردن تصویری منصفانه و دقیق از شرکت در هر مرحله است. به عنوان یکی از سهامداران کلیدی شرکت، هر شخصی می خواهد بداند که یک شرکت در هر مقطع زمانی در کجا قرار دارد (جیمز^۵، ۲۰۲۴).

در خصوص اقلام تعهدی، پورفخریان و همکاران (۱۳۹۷)، چنین توضیح می دهند: اقلام تعهدی، تفاوت بین سود و وجه نقد حاصل از عملیات بوده و قابل تقسیم به اجزاء اختیاری و غیراختیاری است. اقلام تعهدی غیراختیاری در حین انجام فعالیت های تجاری شرکت بدون دخالت مدیریت ایجاد می شوند (مانند مالیات حقوق و دستمزد (نوامده، ۱۳۹۷)).

در مقابل، اقلام تعهدی اختیاری به خاطر انتخاب روش های حسابداری، تخصیص های اختیاری، تصمیمات مدیریتی و قضاوت ها و برآوردها به وجود می آیند، در نتیجه احتمال بیشتری دارد که مدیریت از این اقلام برای تأثیرگذاری بر سود استفاده کند (بر همین اساس، از اقلام تعهدی اختیاری به عنوان شاخصی در کشف مدیریت سود استفاده می شود (اسکافی اصل و تارپوردی، ۱۳۹۹)). در همین رابطه و در سال های اخیر، بورس اوراق بهادار ایالات متحد، هزینه قابل توجهی را با هدف توسعه ابزارهای تحلیلی برای شناسایی بهتر مدیریت سود و تقلب سرمایه گذاری کرده است. مدل

¹ Hargrave

² Khartit

³ Perez

⁴ Tuovila

⁵ JAMES

کیفیت حسابداری^۱ مدلی است که به بورس اجازه می‌دهد تشخیص دهد که آیا صورت‌های مالی ثبت‌کننده به درستی عمل نمی‌کند یا خیر. از بسته، در حالی که ویژگی‌های همزمان آن بسته را در نظر می‌گیرد، «(لوئیس^۲، ۲۰۱۲). با توجه به اتکای بیشتر تنظیم‌کننده‌ها به تکنیک‌های تحلیل داده‌ها، مدل‌های تشخیص مدیریت سود زمانی بهبود می‌یابند که آن مدل‌ها بر روی جمعیت‌های همگن اقتصادی برآورد شوند (آلمند و همکاران، ۲۰۲۳). مدل کیفیت حسابداری و معیارهای آکادمیک که بر اساس آن استوار است، مدیریت سود را با برآورد اقلام تعهدی اختیاری، یعنی برآوردهای حسابداری که مشمول اختیارات مدیریتی هستند، شناسایی می‌کند. اقلام تعهدی اختیاری به‌عنوان کل اقلام تعهدی حسابداری منهای اقلام تعهدی مورد انتظار یا عادی مدل‌سازی می‌شوند. با این حال، این مدل‌ها برای تخمین فرآیند تولید اقلام تعهدی معمولی، مشکل دارند دارند (دوپوچ^۳ و همکاران، ۲۰۱۲).

خطای اندازه‌گیری حاصل در اقلام تعهدی اختیاری منجر به ناکارآمدی اجرایی پرهزینه برای تنظیم‌کننده‌ها می‌شود. هنگامی که اقلام تعهدی عادی اشتباه، مشخص می‌شوند، اقلام تعهدی اختیاری نیز با خطا اندازه‌گیری می‌شوند، که قدرت تشخیص مدیریت سود را کاهش و احتمال شناسایی دستکاری در شرکت‌های مدیریت‌کننده سود را افزایش می‌دهد (آلمند و همکاران، ۲۰۲۳). این شناسایی هدفمند شرکت‌های مدیریت‌کننده سود، منجر به تخصیص کارآمدتر منابع نظارتی می‌شود. در حالی که مطالعات مدیریت سود قبلی از صنعت، اندازه و عملکرد برای تخمین اقلام تعهدی معمولی استفاده می‌کرده است، ویژگی‌های اقلام تعهدی نیز به طور قابل پیش‌بینی در مراحل چرخه عمر شرکت متفاوت است (کریشنان، میلیماکی، و ناگار^۴، ۲۰۱۸).

در این مطالعه، مراحل چرخه عمر شرکت (ظهور، رشد، بلوغ و افول) را به‌عنوان یک مشخصه اقتصادی مهم بررسی خواهد شد که بر اساس آن تنظیم‌کننده‌ها می‌توانند شرکت‌ها را سازماندهی کنند تا برآوردهای اقلام تعهدی معمولی را بهبود بخشند، در نتیجه مشخصات و تشخیص مدل مدیریت سود را بهبود بخشند. مدل‌هایی که توسط مراحل چرخه عمر شرکت گروه‌بندی می‌شوند، بهتر می‌توانند ریسک‌ها، رقابت محصول، و فشارهای راهبردی منحصربه‌فرد در فرآیندهای تولید اقلام تعهدی زیربنایی آشکار می‌شود، دریافت کنند. برهمین اساس پژوهش حاضر قصد دارد به این پرسش پاسخ دهد که اقلام تعهدی با توجه به نقش رشد شرکت، اندازه شرکت و صنعت چه رابطه‌ای با مراحل چرخه حیات شرکت در میان شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد؟

این پژوهش در دو مورد باعث گسترش مطالعات قبلی می‌شود. ابتدا، نقش مراحل چرخه حیات شرکت را در افزایش همگنی بین نمونه‌های مورد استفاده برای شناسایی شرکت‌های مدیریت سود (از طریق تخمین اقلام تعهدی عادی و اقلام تعهدی اختیاری ناشی از آن) بررسی می‌کند. دوم، بررسی نقش اندازه شرکت، رشد شرکت و صنعت در رابطه بین اقلام تعهدی و چرخه عمر شرکت در میان شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار که بسیار کم مورد توجه پژوهش‌های قبلی بوده است. مشابه یافته‌های تحقیقات قبلی، مدل‌های اقلام تعهدی اختیاری به‌شدت اشتباه تعریف شده‌اند، و این پژوهش مشخص می‌کند که این مشخصات نادرست در مراحل چرخه حیات شرکت‌های اولیه و اواخر، شایع‌ترین است. برآورد اقلام تعهدی اختیاری گروه بندی شده توسط مراحل چرخه حیات شرکت بر این مشخصات نادرست غلبه می‌کند (آلمند و همکاران، ۲۰۲۳). همچنین آزمون‌های این تحقیق که مدیریت سود را توسط مراحل چرخه حیات شرکت بررسی می‌کند، زمینه مهمی را برای بهینه‌سازی مدل‌های اقلام تعهدی اختیاری فراهم می‌کند. در همین رابطه بورس اوراق بهادار ایالات متحده به تکامل قابلیت‌های تجزیه و تحلیل داده‌های خود ادامه می‌دهد و

¹ Accounting Quality Model (AQM)

² Lewis

³ Dopuch

⁴ Krishnan, Myllymaki & Nagar

نشان می دهد که مقایسه وضعیت اقلام تعهدی در مراحل چرخه حیات برای تشخیص مدیریت سود مهم است. (کریشان و همکاران، ۲۰۱۸). بر همین اساس پژوهش حاضر در دستور کار محقق قرار گرفت.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

اقلام تعهدی

یکی از کارکردهایی که برای حسابداری تعریف شده است، ارائه اطلاعات مفید و سودمند برای سرمایه گذاران جهت تعیین ارزش اوراق بهادار و کمک به تصمیمات آگاهانه سرمایه گذاری می باشد. از بین اطلاعات حسابداری، سود حسابداری به عنوان مهمترین منبع اطلاعاتی درباره ارزیابی توان سود آوری و جریان های نقدی آتی محسوب می شود. با در نظر گرفتن اهمیت سود حسابداری و نقش وجوه نقد به عنوان یکی از منابع مهم و حیاتی هر واحد اقتصادی و استفاده از آن در بسیاری از تصمیمات مالی از قبیل مدل های ارزشیابی اوراق بهادار، سود حسابداری به دو جزء نقدی و تعهدی تفکیک شده است (حقیقت و بختیاری، ۱۳۹۰). سود حسابداری بر اساس مبنای تعهدی اندازه گیری می شود و از این رو بین سود حسابداری و جریانات نقدی عملیاتی گزارش شده در صورت جریان وجوه نقد، تفاوت بوجود می آید:

جزء تعهدی + جزء نقدی = سود حسابداری

اقلام تعهدی + جریانات نقدی عملیاتی = سود حسابداری

اقلام تعهدی به عنوان تفاوت بین سود حسابداری و جریانات نقدی عملیاتی تعریف شده است. مبنای تعهدی به عنوان بخشی از الگوی نهایی حسابداری امروزی، علی رغم بهره مندی از مزایای متعدد دارای مشکلات مهمی نیز می باشد (حقیقت و بختیاری، ۱۳۹۰).

مهمترین ایراد وارد بر مبنای تعهدی، عینی نبودن اعداد و ارقام - بخصوص رقم سود - در مقایسه با مبنای نقدی است. در واقع بدلیل وجود عواملی مثل قضاوت، تخصیص و برآورد، عینی نبودن جزء جدانشدنی مبنای تعهدی به شمار می آید. درک خصوصیات اقلام تعهدی، تقریباً یکی از مهمترین اهداف تحقیقات حسابداری مالی است. هدف اولیه حسابداری مالی، فراهم کردن اطلاعات است که برای سرمایه گذاران مفید باشد و حسابداری تعهدی، بوجود آمده تا روش پذیرفته شده دستیابی به این هدف باشد. برای تمایز بین اقلام تعهدی از جریان های نقدی، از روش ریچاردسون و همکاران (۲۰۰۵) اقتباس می شود که نه تنها اقلام تعهدی سرمایه در گردش ۱ بلکه اقلام تعهدی غیر سرمایه در گردش ۲ نیز بررسی می شود (ریچاردسون و همکاران، ۲۰۰۵).

اقلام تعهدی بر اساس اصول استاندارد حسابداری، سود حسابداری شامل دو جزء نقدی و تعهدی است.

حسابداری تعهدی جزئی از گزارشگری مالی است که می تواند به استفاده کنندگان اطلاعات مالی، در پیش بینی جریان وجوه نقد کمک کند؛ به گونه ای که ارزیابی توان ایجاد وجه نقد از طریق تمرکز بر وضعیت مالی، عملکرد مالی و جریانهای نقدی واحد تجاری و استفاده از آنها در پیش بینی جریان های نقدی مورد انتظار و سنجش انعطاف پذیری مالی، آسان شود.

از آنجا که مدیران در مورد زمان شناسایی سود و هزینه ها از آزادی عمل نسبی برخوردارند، برخی بر این باورند که اقلام تعهدی، می تواند تحت دستکاری مدیران (مدیریت سود) برای هم راستا کردن سود باتمیالات شخصی خودشان قرارگیرد (توماکس و وانگ^۱، ۲۰۱۱). باوجود این، درک فرآیندشناسایی آن دسته از اقلام تعهدی که بر کیفیت سود تأثیرگذار است، برای سرمایه گذاران دشوار بوده و مانع از تشخیص دقیق کیفیت سود شرکت از سوی آنان می شود و منجر به سرمایه

¹ Thomakos & Wang

گذاری نادرست و از دست دادن منابع می شود. بنابراین توجه به ارقام تعهدی و اجزای آن، به منزله شاخصی برای ارزیابی کیفیت سود ضروری است (هرشلیر، ۲۰۰۹).

تحقیقات زیادی در ادبیات حسابداری، به رابطه منفی بین کل ارقام تعهدی و بازده آتی سهام به عنوان ارقام تعهدی خلاف قاعده پرداخته اند که اولین آنها به وسیله اسلون انجام شده است (اسلون^۱، ۱۹۹۶). اسلون این رابطه منفی را ارقام تعهدی خلاف قاعده نام نهاد و علت این امر را وجود سرمایه گذاران بی تجربه در بازار دانست (دسای^۲ و همکاران، ۲۰۰۴). مفهوم ارقام تعهدی خلاف قاعده آن است که سرمایه گذاران سودهای آتی را با توجه به اطلاعات گذشته برآورد می کنند و زمانی که سود های آینده اعلام می شود، میزان این سودها با توجه به حرکت معکوس ارقام تعهدی نسبت به انتظارات سرمایه گذاران، پایین تر یا بالاتر خواهد بود و به نوعی موجب غافلگیری سرمایه گذاران می شود (کوی^۳، ۲۰۰۷).

همچنین، تحقیقات زیادی در ادبیات مالی به بررسی جزئی از ارقام تعهدی که به رابطه منفی بین ارقام تعهدی و بازده آتی سهام شده است، پرداخته و به این نتیجه رسیدند که اجزای ارقام تعهدی ارتباط معناداری با بازده آتی سهام دارد و بازده های غیر عادی در ارقام تعهدی غیرعادی بالاتر است (چان^۴ و همکاران، ۲۰۰۶). مطالعات دیگری به بررسی رابطه بین ارقام تعهدی و بازده آتی سهام با در نظر گرفتن جریان نقدی عملیاتی، دیگر وابسته به بازده آتی سهام نیست و این یافته حاکی از آن است که بخش از ارقام تعهدی، مرتبط با جریان نقدی عملیاتی می باشد که به ارقام تعهدی خلاف قاعده منجر می شود (دجو و دچوف، ۲۰۰۲).

چرخه عمر شرکت

چرخه عمر شرکت^۵ از جمله مفاهیمی است که طی چند دهه اخیر وارد حوزه های گوناگون مرتبط با سازمان، شده است (یان^۶، ۲۰۱۰ به نقل از ایزدی نیا و همکاران، ۱۳۹۵).

همه موجودات زنده از جمله گیاهان، حیوانات و انسانها همه از یک چرخه زندگی یکسان پیروی می کنند. به این ترتیب موجودات متولد می شوند، رشد می کنند، پیر می شوند و سرانجام می میرند. این سیستم های زندگی در هر مرحله از چرخه زندگی خود دارای الگوهای خاص رفتاری هستند تا بتوانند بر مشکلات آن دوره، غلبه کنند تا از یک دوره به دوره دیگر منتقل شوند. نظریه چرخه عمر شرکت، فرض می کند که شرکتها و بنگاه های اقتصادی مانند همه موجودات زنده ای که به دنیا می آیند، رشد می کنند و می میرند، دارای چرخه زندگی هستند (دیکنسون^۷، ۲۰۱۱). مانند موجودات زنده، رشد و پیری واحدهای تجاری را براساس توانایی کنترل و انعطاف پذیری آنها نشان می دهند. در جوانی (دوره رشد)، سازمانها بسیار انعطاف پذیرند، اما در بیشتر موارد غیر قابل کنترل هستند. با افزایش طول عمر سازمانها، روابط تغییر می کنند: کنترل، افزایش و انعطاف پذیری کاهش می یابد. سرانجام، با مسن شدن شرکت، توانایی کنترل نیز کاهش می یابد.

در اقتصاد و مدیریت، چرخه زندگی شرکتها و موسسات به مراحل مختلفی تقسیم می شود. در ادبیات این علوم، برای چرخه زندگی، مدل هایی با چند مرحله ارائه شده است که در چارچوب آن، موسسات و شرکتها مطابق با هر مرحله از زندگی اقتصادی خود از سیاست و خط مشی خاصی پیروی می کنند. این سیاستها در اطلاعات حسابداری شرکتها

¹ Oslon

² Desai

³ Koi

⁴ Chan

⁵ Firm's Life Cycle

⁶ Yan

⁷ dickinson

منعکس شده است. اصولاً در نگرش ذاتی به سازمان‌ها، سعی بر آنست که سازمان را به مانند یک موجود زنده مورد مطالعه قرار دهند. برنز و استاکر^۱ (۱۹۶۱)، دو نوع ساختار «مکانیکی» و «ارگانیک» را معرفی کردند. ساختار مکانیکی شباهت زیادی با نوع آرمانی دیوان‌سالاری داشته و نوع ارگانیک تقریباً در مقابل آن قرار دارد. به همین جهت در سازمان‌های ارگانیک ساختار شبکه‌ء کنترل وجود دارد که موجب ارتباط مداوم سازمان با محیط شده و در واقع ارتباطی تنگاتنگ دارند (علوی، ۱۳۸۰).

نگرشی زیست‌شناختی به سازمان‌ها موجب این تفکر می‌گردد که سازمان‌ها نیز پس از تولد (تأسیس) و پس از طی مراحل مختلف از بین خواهند رفت. سازمان‌ها متولد می‌شود، رشد می‌کنند، روبه نیستی می‌روند، گاهی تجدید حیات می‌یابند و گاهی از صحنه زندگی محو می‌شوند. از نظر رابینز نیز مقایسه‌ء سازمان با موجود زنده، استعاره‌ای است که می‌تواند برای تشریح یا فراهم نمودن اطلاعات در خصوص نحوه کارایی سازمان به دلیل آشنایی ما به مفاهیم و ویژگی‌های موجود زنده، مورد استفاده قرار گیرد (دیکسون، ۲۰۱۲).

در ادبیات مربوط به رشد و توسعه شرکت، دو نوع رهیافت مکانیکی و ارگانیکی، به رشد و توسعه شرکت وجود دارد. درحالی که در رهیافت مکانیکی، شرکت همانند یک ماشین متصور شده و دارای رشد و توسعه نمی‌باشد، در رهیافت ارگانیک، شرکت همانند موجودی زنده قلمداد می‌گردد که دارای رشد و توسعه است. بر مبنای رهیافت ارگانیک، گارنر^۲ (۱۹۶۵)، بیان نمود که شرکت دارای چرخه عمر منحصر به فرد خود است. بر این اساس، از این مفهوم در مطالعات و پژوهش‌های حوزه علوم انسانی از جمله اقتصاد خرد، مدیریت، حسابداری و مالی استفاده گردید (ایزدی نیا و همکاران، ۱۳۹۵). محتوای عمده این مطالعات بر وجود مراحل گوناگون در چرخه عمر شرکت و ویژگی‌های منحصر به فرد هر مرحله از مرحله دیگر استوار است (کاو^۳، ۲۰۱۲ به نقل از ایزدی نیا و همکاران، ۱۳۹۵). بنابراین دو محور عمده در ادبیات چرخه عمر شرکت، مدل‌های مراحل چرخه عمر شرکت و ویژگی‌های توصیفی هر مرحله است.

ویژگی‌های توصیفی هر مرحله از مراحل چرخه عمر شرکت، ویژگی‌های مالی و غیر مالی مرتبط با شرکت که تفکیک و طبقه بندی کننده هر مرحله از مرحله دیگر در مراحل چرخه عمر شرکت هستند. در حسابداری و مالی از ویژگی‌های همچون سن، رشد فروش، مخارج سرمایه‌ای، اندازه، فرصت‌های رشد و سرمایه‌گذاری، میزان هزینه سرمایه، اهرم مالی، میزان تقسیم سود، الگوی جریان‌های نقدی و ساختار سرمایه برای طبقه بندی و تفکیک مراحل چرخه عمر شرکت استفاده میشود مدل‌های چرخه عمر شرکت نیز متنوع اند. از جمله این مدل‌ها می‌توان به مدل پنج مرحله‌ای گرینر^۴ (۱۹۹۸)، مدل ۱۶ مرحله‌ای ادیزس^۵ (۱۹۷۹)، و مدل سه مرحله‌ای و دو مرحله‌ای آنتونی و رامش^۶ (۱۹۹۲)، نام برد (ایزدی نیا و همکاران، همکاران، ۱۳۹۵).

اندازه شرکت

در امور مالی شرکت‌ها، اندازه شرکت معمولاً به عنوان یک ویژگی مهم و اساسی شرکت مورد استفاده قرار می‌گیرد. با این حال، تحقیقات کمی به طور جامع، میزان حساسیت نتایج تجربی در امور مالی شرکت‌ها را نسبت به اندازه‌گیری‌های مختلف اندازه شرکت ارزیابی نمی‌کند (دانگ^۷ و همکاران، ۲۰۱۸). محققان تجربی در امور مالی شرکت نیز اندازه شرکت

¹ Burns and Stalker

² Gardner

³ Cao

⁴ Greiner

⁵ Adizes

⁶ Anthony and Ramesh

⁷ Dang

را یک ویژگی مهم و اساسی شرکت می‌دانند و در بسیاری از شرایط، "اثر اندازه" را مشاهده می‌کنند. به عنوان مثال، اهرم فشار با اندازه شرکت افزایش می‌یابد. همینطور برای پیشنهادات نقدی، هدف گذاری، با اندازه شرکت کاهش می‌یابد. اگرچه اندازه شرکت در امور مالی تجربی مهم است، اما ادبیات موجود در مورد منطق استفاده از معیار مشخصی از اندازه شرکت دچار خلا می‌باشد (دانگ و همکاران، ۲۰۱۸).

نظریه‌های مرتبط با اندازه شرکت

نظریه سازمان‌ها

نظریه‌های سازمان^۱، بیشتر به زیر بخشهایی تقسیم می‌شوند، یعنی هزینه‌های معامله^۲ و قرارداد^۳ و سلسله مراتب شرکت. این نظریه‌ها در ادبیات اقتصاد بر هزینه معامله‌ای که در بازار و همچنین در داخل شرکت ایجاد می‌شود، متمرکز بوده و یکی از معیارهای اصلی آنها، اندازه شرکت است (زده^۴ و همکاران، ۲۰۱۲).

نظریه‌های هزینه قرارداد

نظریه‌های هزینه قرارداد^۵ با بیان عملکرد تجاری و ماهیت شرکت با توجه به تحقیقات کوئاس^۶ (۱۹۳۷)، در مورد نوع تجارت در شرکت آغاز می‌شوند. هزینه‌های معامله در بازار دلیل توسعه شرکت ایجاد می‌شود. یک شرکت زمانی به وجود می‌آید که هزینه تولید یک محصول داخلی کمتر از هزینه‌های انجام شده در بازار برای ایجاد قراردادهای کوتاه مدت باشد. این نظریه، با افزودن مکانیزمهایی توضیح می‌دهد که دلیل مدیریت هزینه منابع را در مقایسه با این منابع در تخصیص بازار، پایین نگه می‌دارد. شرکت‌ها به دلیل بهره‌مندی از تخصص در تولید محصولات خاص، قادر به تولید کارآمد محصولات در مقایسه با بازار هستند. در دراز مدت، شرکت‌ها روش‌های بهتری برای بهینه‌سازی تولید خود با فن آوری بالا و تکنیک‌های فعلی ایجاد کرده‌اند و بهترین روش‌های ترکیب منابع و مهارت‌های خود را به دست آورده‌اند تا در مقایسه با بازار، از نظر اقتصادی نیز مقرون به صرفه باشد (زده و همکاران، ۲۰۱۲).

رشد شرکت

رشد یک شاخص حیاتی برای شکوفایی یک شرکت است. عوامل زیادی مانند ویژگی‌های شرکت، دسترسی به منابعی مانند امور مالی و نیروی انسانی وجود دارد که بر رشد بنگاه اقتصادی تأثیر می‌گذارد و آن را از یک بنگاه اقتصادی غیر رو به رشد متمایز می‌کند (چن^۷، ۲۰۲۱). شرکت در حال رشد به هر شرکتی گفته می‌شود که کسب و کار آن جریان‌های نقدی مثبت یا سود قابل توجهی ایجاد می‌کند که با نرخ‌های قابل توجهی سریع‌تر از کل اقتصاد افزایش می‌یابد. یک شرکت در حال رشد تمایل دارد فرصت‌های سرمایه‌گذاری مجدد بسیار سودآوری برای سود انباشته خود داشته باشد (اسکات^۸، ۲۰۲۱).

¹ Organizational theories

² transaction

³ contracting

⁴ Zadeh

⁵ Contracting cost theories

⁶ Coase

⁷ Chen

⁸ Scott

بنابراین، معمولاً سود چندانی به سهامداران نمی پردازد و در عوض ترجیح می دهد بیشتر یا تمام سود خود را به تجارت در حال گسترش خود بازگرداند. شرکت های در حال رشد صنعت فناوری را مشخص کرده اند. نمونه اصلی یک شرکت در حال رشد، گوگل است که از زمان عرضه اولیه عمومی خود درآمد، جریان های نقدی و درآمد را به میزان قابل توجهی افزایش داده است. انتظار می رود که شرکت های در حال رشد که به نام غزال نیز شناخته می شوند، در آینده درآمد و سود خود را به طور قابل توجهی افزایش دهند (بوگرن و هاودویل^۱، ۲۰۰۱). بازار قیمت سهام آنها را به ارزش های بالا پیشنهاد می کند. این در تضاد با شرکت های بالغ، مانند شرکت های خدمات شهری است که تمایل دارند درآمدهای ثابتی را با رشد کم یا بدون رشد گزارش کنند. شرکت های در حال رشد با ادامه افزایش درآمدهای بالاتر از حد متوسط، جریان نقدی آزاد و هزینه های تحقیق و توسعه، ارزش ایجاد می کنند (بریج^۲ و همکاران، ۲۰۰۳).

سرمایه گذاران رشد کمتر نگران رشد سود سهام، نسبت قیمت به درآمد بالا و نسبت قیمت به دفتر بالا هستند که شرکت های در حال رشد با آن مواجه هستند زیرا تمرکز بر رشد فروش و حفظ رهبری صنعت است. به طور کلی، سهام در حال رشد سود کمتری نسبت به سهام ارزشی پرداخت می کنند، زیرا سودها مجدداً در کسب و کار سرمایه گذاری می شوند تا رشد سود را افزایش دهند. در طول بازارهای صعودی، سهام در حال رشد ترجیح داده می شوند و به دلیل ریسک زیست محیطی و ریسک پایین درک شده در بازارها، تمایل به عملکرد بهتر از سهام ارزشی دارند (کارایانیس^۳ و همکاران، ۲۰۱۲). با این حال، سهام در حال رشد تمایل به عملکرد ضعیف سهام در بازارهای نزولی دارند زیرا فعالیت اقتصادی ضعیف مانع رشد فروش و موتور رشدی می شود که سهام را بالاتر می برد. شرکت های بالغ تمایل دارند بازارها را بهتر از شرکت های در حال رشد تحمل کنند، زیرا آنها به شدت در صنعت خود ریشه دارند، پایگاه مصرف کننده اختصاصی دارند، شناخته شده هستند، و دارای منابع مالی قوی تر، مانند ذخایر نقدی بزرگ تر برای رهایی از اقتصاد ضعیف هستند (چستون^۴، ۲۰۱۰).

شرکت های بالغ نیز در شرایط سخت اقتصادی، به دلیل تاسیس و اثبات اعتبار آنها، زمان آسان تری برای افزایش سرمایه دارند. شرکت های در حال رشد اغلب دارای اعتبارات مالی کمتری هستند، بنابراین، برای مثال، گرفتن وام ممکن است دشوارتر باشد. به همین دلیل است که شرکت های در حال رشد اغلب از شرکت های سرمایه گذاری خطرپذیر یا سرمایه گذاران فرشته سرمایه دریافت می کنند. این سرمایه اضافی می تواند برای کمک به برخی از شرکت های در حال رشد برای بقای رکود اقتصادی ضروری باشد (چن و همکاران، ۲۰۰۸).

اکثریت قریب به اتفاق شرکت های در حال رشد در بخش فناوری زندگی می کنند که در آن نوآوری سریع و هزینه های رشد معمول است. گوگل (GOOGL)، تسلا (TSLA) و آمازون (AMZN) سه نمونه کلاسیک از شرکت های در حال رشد هستند، زیرا آنها همچنان بر سرمایه گذاری در فناوری های نوآورانه، رشد فروش و گسترش به مشاغل جدید تمرکز می کنند. در حالی که این سه سهام در حال رشد ارزش های گران تری نسبت به S&P 500 دارند، تسلا و آمازون نیز پیشتازان صنایع خاص خود هستند. گوگل با گسترش به فناوری های جدید مانند هوش مصنوعی به وضعیت بخش فناوری خود ادامه می دهد. تسلا سازنده محبوب خودروهای الکتریکی و رهبر بلامنازع این صنعت است. در همین حال، آمازون همچنان به ایجاد اختلال در بخش خرده فروشی از طریق پلت فرم تجارت الکترونیکی خود ادامه می دهد، که تجارت را از رقبای سنتی خرده فروشی دور می کند. اینها روایت های جذابی برای سرمایه گذارانی هستند که به دنبال رشد برای ادامه در آینده هستند. همانطور که گفته شد، این سه شرکت در حال حاضر نیز به طور عادلانه در صنایع خود

¹ Bougrain & Haudeville

² Bridge

³ Carayannis

⁴ Chaston

مستقر شده اند و سرمایه گذاری های محکمی محسوب می شوند که ویژگی های بسیار متفاوتی با زمانی که سال ها پیش به عنوان شرکت های کوچک شروع به کار کردند، دارند (اسکات، ۲۰۲۱).

صنعت

اصطلاح «صنعت» طبقه بندی برای گروهی از شرکت هایی است که فعالیت های تجاری مشابهی دارند. در اقتصادهای مدرن، ده ها طبقه بندی صنعتی وجود دارد. صنایع معمولاً در دسته های بزرگتری به نام بخش ها گروه بندی می شوند. (گورتون^۱، ۲۰۲۴).

شرکت های منفرد معمولاً بر اساس بزرگترین منابع درآمدشان به یک صنعت اختصاص داده می شوند. به عنوان مثال، در حالی که یک تولیدکننده خودرو ممکن است یک بخش تامین مالی داشته باشد که ۱۰٪ به درآمد کلی شرکت کمک می کند، این شرکت توسط اکثر سیستم های طبقه بندی در صنعت خودروسازی طبقه بندی می شود تا در صنعت خدمات مالی. کسب و کارهای مشابه بر اساس فعالیت های تجاری اولیه یا محصول اولیه ای که تولید می کنند یا می فروشند به صنایع گروه بندی می شوند. این باعث ایجاد گروه های صنعتی می شود که می توان از آن ها برای جدا کردن مشاغل از آنهایی که در فعالیت های مختلف شرکت می کنند استفاده کرد (مانسا^۲، ۲۰۲۴).

سرمایه گذاران و اقتصاددانان اغلب صنایع را برای درک بهتر عوامل و محدودیت های رشد سود شرکت مطالعه می کنند. سرمایه گذاران اغلب شرکت های فعال در یک صنعت را برای ارزیابی جذابیت نسبی آنها به عنوان یک سرمایه گذاری مقایسه می کنند. سرمایه گذارانی که به دنبال سهام با عملکرد بهتر هستند، اغلب صنایع با عملکرد بهتر و همچنین رتبه بندی صنعت ساعت را برای تغییرات مطالعه می کنند. به عنوان مثال، سرمایه گذاران ممکن است در هنگام مشاهده یک صنعت که رتبه آن کاهش یافته است، یک پرچم قرمز را در مورد سرمایه گذاری مشاهده کنند (پرز^۳، ۲۰۲۴).

سهام در یک صنعت اغلب به عنوان یک گروه افزایش و کاهش می یابد زیرا عوامل کلان اقتصادی یکسان احتمالاً بر همه اعضای یک صنعت تأثیر می گذارد. این عوامل کلان اقتصادی می تواند تغییراتی در احساسات بازار از سوی سرمایه گذاران باشد، مانند واکنش به یک رویداد یا یک خبر خاص. آنها همچنین می توانند تغییرات مربوط به خود صنعت مانند مقررات جدید یا افزایش هزینه مواد خام باشند. با این حال، رویدادهای مربوط به یک کسب و کار به طور خاص می تواند باعث افزایش یا کاهش سهام مرتبط جدا از سایرین در همان صنعت شود. این می تواند نتیجه رویدادهایی مانند انتشار محصول متمایز، رسوایی شرکتی در اخبار یا تغییر در ساختار رهبری باشد (گورتون، ۲۰۲۴). بخش ها و صنایع طبقه بندی هایی هستند که برای گروه بندی انواع مشابه عملیات تجاری استفاده می شوند. با این حال، بخش ها گسترده تر از صنایع هستند. به عنوان مثال، تجارت خرده فروشی بخشی است که توسط سیستم طبقه بندی صنعت آمریکای شمالی (NAICS) تعریف شده است. در این بخش، صنایعی مانند فروشگاه های بهداشت و مراقبت های شخصی، فروشگاه های لباس و فروشگاه های کفش قرار دارند (مانسا، ۲۰۲۴).

توجه به این نکته مهم است که یک شرکت واحد می تواند در دو صنعت مختلف یا دو بخش مختلف زندگی کند. کد NAICS که توسط ایالات متحده، کانادا و مکزیک توسعه یافته است، استاندارد است که سازمان های دولتی در هنگام جمع آوری داده های آماری، مشاغل را طبقه بندی می کنند. در سلسله مراتب NAICS، شرکت هایی که از فرآیندهای تولید مشابه استفاده می کنند در یک صنعت طبقه بندی می شوند (پرز، ۲۰۲۴).

¹ Gorton,
² MANSA
³ PEREZ

پیشینه داخلی پژوهش

ابراهیمی کردلر و نصر اصفهانی (۱۴۰۳)، پژوهشی در زمینه نقش تعدیل کننده مالکیت خانوادگی در رابطه بین چرخه عمر و مدیریت سود واقعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، انجام دادند. حدوده زمانی تحقیق شامل هشت سال متوالی از سال ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۰ می‌باشد. نمونه آماری شامل ۱۴۱ شرکت فعال در بورس اوراق بهادار تهران است. تجزیه و تحلیل نهایی داده‌ها با کمک نرم‌افزار آماری ایویوز صورت گرفته است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد راهبردهای مدیریت سود مورد استفاده در چرخه عمر شرکت‌های دارای مالکیت خانوادگی متفاوت از سایر شرکت‌ها است. بر اساس یافته‌های این پژوهش، شرکت‌های فاقد مالکیت خانوادگی در مراحل معرفی و بلوغ به ترتیب از مدیریت هزینه‌های تولید و مدیریت فروش استفاده می‌کنند و در مراحل پایانی عمر (افول) مدیریت سود با استفاده از مدیریت سرمایه‌گذاری‌ها را در دستور کار قرار می‌دهند.

معصومی و همکاران (۱۴۰۲)، پژوهشی در زمینه بررسی ارتباط بین چرخه عمر، مالکیت خانوادگی و مدیریت سود شرکت‌ها، انجام دادند. هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی ارتباط بین چرخه عمر، مالکیت خانوادگی و مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای سال‌های ۱۳۹۵ الی ۱۴۰۰ است. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها در گروه پژوهش‌های توصیفی-همبستگی قرار دارد. برای بررسی فرضیه‌ها از روش‌های مربوط به رگرسیون چندمتغیره با استفاده از نرم افزار Eviews8 و با استفاده از روش داده‌های تلفیقی بهره گرفته شده است. نتایج به دست آمده در این مطالعه نشان می‌دهند که در مجموع بین مدیریت سود شرکت‌ها در مراحل رشد، بلوغ و افول تفاوت معناداری وجود دارد. هم چنین، بین مدیریت سود واقعی شرکت‌های دارای مالکیت خانوادگی در مراحل رشد، بلوغ و افول تفاوت معناداری وجود دارد.

مهربان پور و همکاران (۱۳۹۹)، پژوهشی در زمینه تأثیر چرخه عمر واحد تجاری بر مدیریت سود از طریق فعالیت‌های واقعی، انجام دادند. جهت دستیابی به این هدف با استفاده از روش غربالگری، ۷۰ شرکت از جامعه پژوهش به عنوان نمونه انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. چرخه عمر واحد تجاری به سه مرحله رشد، بلوغ و افول تفکیک شده است. فرضیات فرعی پژوهش بر اساس شاخص‌های سنجش مدیریت سود از طریق فعالیت‌های واقعی تدوین و به کمک رگرسیون چندگانه مورد آزمون قرار گرفتند. نتایج نشان می‌دهد مدیریت سود در مرحله بلوغ، از طریق هزینه تولید غیرعادی دست به مدیریت سود می‌زند. همچنین شرکت‌های در حال افول در سال‌های پایانی عمر شرکت از طریق جریان‌های نقدی عملیاتی غیرعادی، دست به مدیریت سود می‌زنند.

اثنی عشری و نادری (۱۳۹۶)، پژوهشی در زمینه الگوی مدیریت سود در چرخه عمر شرکت، انجام دادند. داده‌های ۱۴۹ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۷ الی ۱۳۹۴ (۱۱۹۲ شرکت-سال) با در نظر گرفتن برخی ویژگی‌ها آزمون شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تصحیح خطاهای استاندارد استفاده شد. نتایج نشان داد شرکت‌ها در مراحل ظهور و افول بیشتر الگوی مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی را بکار می‌گیرند؛ در حالیکه در مراحل رشد و بلوغ، فعالیت‌های واقعی نقشی غالب در مدیریت سود بر عهده دارند.

پیشینه خارجی پژوهش

فودور^۱ و همکاران (۲۰۲۴)، پژوهشی در زمینه چرخه حیات شرکت و اعلامیه سود انجام دادند. با استفاده از طبقه‌بندی مرحله چرخه عمر مبتنی بر جریان نقدی، شرکت‌های مرحله معرفی و افول، بازده غیرعادی تجمعی سه روزه (CAR) را حول اعلان‌های سود نشان می‌دهند که حداقل ۱۱۲٪ کمتر از شرکت‌ها در مراحل رشد، بلوغ و سقوط است. یافته‌ها

¹ Fodor,

حاکمی از آن است که انتظارات خوش‌بینانه سرمایه‌گذاران برای معرفی و کاهش سهام، زمانی که اخبار مربوط به سود منتشر می‌شود، با ناامیدی مواجه می‌شود. مطالعه نشان می‌دهد که مرحله چرخه عمر شرکت پیامدهای واقعی برای واکنش قیمت سهام به اعلام سود در پی دارد.

آلمند و همکاران (۲۰۲۳)، پژوهشی در زمینه اقلام تعهدی و مراحل چرخه حیات شرکت، انجام دادند. جامعه آماری پژوهش شامل شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ایالات متحده از دوره ۱۹۸۹ تا ۲۰۱۷ بود. برای تحلیل داده‌ها از روش رگرسیون پنل و نرم افزار Eviews11 استفاده می‌شد. نتایج نشان داد که اقلام تعهدی و مراحل چرخه حیات شرکت تفاوت معناداری باهم دارند. همینطور اندازه شرکت، رشد شرکت و صنعت نقش تعدیل کننده در رابطه بین اقلام تعهدی و مراحل چرخه حیات شرکت انجام دادند. به طور خاص، شرکت‌های در مراحل ظهور، سقوط و افول بیش از حد به عنوان دستکاری کننده شناسایی می‌شوند، در حالی که شرکت‌های در حال رشد و بالغ زمانی که از مراحل چرخه حیات شرکت برای برآورد اقلام تعهدی استفاده نمی‌شود، کمتر به عنوان دستکاری کننده شناسایی می‌شوند.

هارتام و کرنسواتی^۱ (۲۰۲۲)، پژوهشی در زمینه محافظه کاری حسابداری و مدیریت سود با نقش تعدیل گر مراحل چرخه حیات شرکت، انجام دادند. هدف در مطالعه شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار اندونزی برای دوره ۲۰۱۶-۲۰۱۹ بود. در پژوهش ۵۲۴ شرکت به عنوان نمونه به روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شدند. بر اساس تجزیه و تحلیل با استفاده از مدل اثرات تصادفی، مشخص شد که محافظه کاری حسابداری، تأثیر منفی بر مدیریت سود دارد و چرخه عمر شرکت می‌تواند رابطه بین آنها را تعدیل کند. مراحل چرخه حیات شرکت یک عامل اساسی است که سرمایه گذاران باید هنگام ارزیابی مدیریت سود یک شرکت در نظر بگیرند.

میکالووا^۲ (۲۰۲۱)، پژوهشی در زمینه مراحل چرخه حیات و مدیریت سود انجام دادند. مطالعه از آزمون من ویتنی و آزمون دو جمله ای برای تأیید وجود و میزان مدیریت سود نزولی و صعودی استفاده می‌کند. نمونه شامل اقلام تعهدی اختیاری برای سال ۲۰۱۹ است که توسط جونز و همکاران برآورد شده است. مدل‌هایی از تقریباً ۳۵۰۰ شرکت از چهار کشور اروپای مرکزی. نتایج نشان می‌دهد که بسته به مرحله چرخه عمر یا کشور، شرکت‌ها سود را دستکاری می‌کنند، اما کاربرد نوع خاصی از مدیریت سود و دامنه آن به طور قابل توجهی در کشورها و مراحل چرخه عمر متفاوت است. سودهای دستکاری چرخه عمر، U شکل هستند، به این معنی که شرکت‌های نوپا و شرکت‌های رو به زوال به طور متوسط از مدیریت سود رو به بالا قابل توجه تری استفاده می‌کنند.

روش شناسی پژوهش

حوزه این پژوهش در بازار سرمایه است و از لحاظ روش شناسی با توجه به عنوان پژوهش، از نوع علی پس رویدادی میباشد این نوع تحقیقات برای کسب اطلاع از رابطه بین متغیرها انجام میپذیرد. در این نوع پژوهشها پژوهشگر میخواهد بداند که آیا بین دو گروه از اطلاعات رابطه و همبستگی وجود دارد یا خیر و در صورت وجود ارتباط به دنبال بررسی میزان و چگونگی (مثبت یا منفی) تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته است. لذا پژوهش حاضر از نظر روش توصیفی و از نوع همبستگی است. گردآوری ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش به صورت کتابخانه ای با مراجعه به کتب و مجموعه مقالات صورت پذیرفت و به منظور جمع آوری داده های لازم جهت محاسبه متغیرها از صورتهای مالی و یادداشت های مندرج در سایت رسمی بورس اوراق بهادار تهران و لوح فشرده ره آورد نوین استفاده گردید. بعد از جمع آوری داده های

¹ Hartam & Etik

² Michalkova

لازم محاسبات متغیرها در نرم افزار اکسل صورت گرفت و سپس جهت آزمون فرضیه های پژوهش و تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزارهای EViews استفاده شد.

جامعه آماری و روش انتخاب نمونه

در پژوهش حاضر از اطلاعات مالی مربوط به شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران استفاده شده که برای این منظور قلمرو زمانی پژوهش بین سال های ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۲ در نظر گرفته شده است. نمونه آماری این پژوهش دربرگیرنده کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که از ویژگی های زیر برخوردار باشند: با توجه به دوره زمانی دسترسی به اطلاعات (۱۳۹۳-۱۴۰۲)، شرکت قبل از سال ۱۳۹۳ در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده باشد و نام آن تا پایان سال ۱۴۰۲ از فهرست شرکت های یاد شده حذف نشده باشد. به منظور افزایش توان هم سنجی و همسان سازی شرایط شرکت های انتخابی، سال مالی شرکت ها باید منتهی به پایان اسفند ماه هر سال باشد. به دلیل شفاف نبودن مرزبندی بین فعالیت های عملیاتی و تامین مالی شرکت های مالی (شرکت های سرمایه گذاری و واسطه گری مالی و ...)، این شرکت ها از نمونه حذف می شوند. شرکت ها نباید توقف فعالیت داشته و دوره فعالیت خود را تغییر دهند.

جدول (۱): روند انتخاب نمونه

۶۰۳	تعداد کل شرکت های پذیرفته شده در بورس در پایان سال ۱۴۰۲
	معیارها:
(۲۴۳)	تعداد شرکت هایی که در قلمرو زمانی ۱۴۰۲-۹۳ در بورس فعال نبوده اند
(۱۰۳)	تعداد شرکت هایی از سال ۹۳ به بعد در بورس پذیرفته شده اند
(۶۱)	تعداد شرکت هایی که جز هلدینگ، سرمایه گذاری ها، واسطه گری های مالی، بانک ها و یا لیزینگ ها بوده اند
(۸۰)	تعداد شرکت هایی که سال مالی آن ها منتهی به ۲۹ اسفند نبوده و یا در قلمرو زمانی تحقیق تغییر سال مالی داده اند
-	تعداد شرکت هایی که در قلمرو زمانی تحقیق اطلاعات مورد آن ها در دسترس نمی باشد
۱۴۰	تعداد شرکت های نمونه

فرضیه های پژوهش

فرضیه های تحقیق عبارتند از:

- فرضیه ۱: مراحل چرخه عمر شرکت با ارقام تعهدی عادی، ارتباط معناداری دارند.
- فرضیه ۲: تاثیر صنعت شرکت بر ارتباط مراحل چرخه عمر شرکت با ارقام تعهدی عادی، تفاوت معناداری دارند.
- فرضیه ۳: تاثیر اندازه شرکت بر ارتباط مراحل چرخه عمر شرکت با ارقام تعهدی عادی، تفاوت معناداری دارند.
- فرضیه ۴: تاثیر رشد شرکت بر ارتباط مراحل چرخه عمر شرکت با ارقام تعهدی عادی، تفاوت معناداری دارند.

مدل های آماری و رگرسیونی جهت آزمون فرضیه بصورت زیر می باشد:

در این پژوهش برای بررسی فرضیه، همانند مقاله آلمند و همکاران (۲۰۲۳)، مدل آماری ذیل جهت تجزیه و تحلیل مورد استفاده قرار می گیرد:

مدل آماری فرضیه پژوهش:

مدل تجربی فرضیه اول با توجه به پژوهش آلمند و همکاران (۲۰۲۳)، عبارت است از:

$$AC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 LCS_{i,t} + \beta_2 ROA_{i,t} + \beta_3 MTB_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \text{رابطه (۱-۳)}$$

مدل تجربی فرضیه دوم با توجه به پژوهش آلمند و همکاران (۲۰۲۳)، عبارت است از:

$$AC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 LCS_{i,t} + \beta_2 IND_{i,t} + \beta_3 SIZE_{i,t} + \beta_4 GROW_{i,t} + \beta_5 LCS_{i,t} * IND_{i,t} + \beta_6 LCS_{i,t} * SIZE + \beta_7 LCS_{i,t} * GROW + \beta_8 ROA_{i,t} + \beta_9 MTB_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \text{رابطه (۲-۳)}$$

آمار توصیفی

آمار توصیفی شامل نگاهی به ابعاد و ویژگی های متغیرهای مورد مطالعه در پژوهش است. جدول ۴-۱ حاوی آمار توصیفی متغیرهای پژوهش می باشد.

جدول (۲): آمار توصیفی متغیرها

متغیر	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	مشاهدات
اقدام_تعهدی	۰.۱۲۶۱۵۶	۰.۰۹۹۰۷۲	۰.۳۸۵۶۴۲	۰.۰۰۸۵۵۳	۰.۱۰۲۷۶۸	۱.۰۴۹۲۸۴	۳.۳۱۶۳۱۴	۱۴۰۰
صنعت	۱۲۴۰.۹۰۷	۱۲۴۸.۰۰۰	۱۴۵۱.۰۰۰	۱۰۰۱.۰۰۰	۱۲۷.۴۳۸۷	۰.۱۳۸۷۳۲-	۱.۹۴۵۸۵۴	۱۴۰۰
اندازه_شرکت	۱۵.۷۶۰۳۶	۱۵.۸۷۰۷۸	۲۲.۵۵۰۸۱	۱۱.۳۶۰۷۵	۱.۹۵۹۹۱۳	۰.۳۹۱۶۶۴	۳.۰۵۲۸۳۳	۱۴۰۰
رشد_شرکت	۰.۳۶۴۰۹۴	۰.۳۲۳۶۳۳	۱.۲۲۹۰۳۶	۰.۲۴۵۸۶۰-	۰.۳۹۹۸۵۴	۰.۳۷۴۹۵۶	۲.۴۸۱۲۴۹	۱۴۰۰
سودآوری	۰.۱۶۰۷۰۰	۰.۱۳۲۴۹۵	۰.۷۵۱۸۳۲	۰.۴۰۰۳۱۶-	۰.۱۵۶۷۲۲	۰.۵۱۵۴۱۷	۳.۵۳۲۵۴۵	۱۴۰۰
نسبت MTB	۴.۸۱۵۴۲۰	۳.۵۱۵۳۹۲	۱۵.۸۳۷۵۴	۱.۱۲۷۵۵۶	۳.۸۷۹۹۰۸	۱.۵۳۱۱۰۳	۴.۶۲۹۷۲۷	۱۴۰۰

تفسیر

اقدام_تعهدی: میانگین اقدام تعهدی ۰.۱۲۶۱۵۶ است، که نشان می دهد به طور متوسط، اقدام تعهدی حدود ۱۲.۶۲٪ از دارایی های شرکت را تشکیل می دهند. دامنه تغییرات اقدام تعهدی بین ۰.۰۰۸۵۵۳ و ۰.۳۸۵۶۴۲ است، که نشان دهنده تفاوت قابل توجه در نحوه گزارشگری مالی شرکتها است. چولگی مثبت (۱.۰۴۹۲۸۴)، نشان می دهد که توزیع اقدام تعهدی به سمت راست متمایل است، یعنی تعداد شرکت هایی که اقدام تعهدی بالاتری دارند کمتر است. کشیدگی (۳.۳۱۶۳۱۴)، نیز نشان می دهد که توزیع دارای دنباله های بلند است، به این معنی که احتمال مشاهده مقادیر پرت دور از میانگین بیشتر است.

صنعت: میانگین کد صنعت ۱۲۴۰.۹۰۷ است. از آنجایی که کد صنعت یک متغیر طبقه ای است، میانگین و انحراف معیار آن تفسیر مستقیمی ندارد. حداقل و حداکثر مقادیر نشان دهنده دامنه صنایع موجود در نمونه است (از ۱۰۰۱ تا ۱۴۵۱). اندازه_شرکت: میانگین لگاریتم طبیعی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام ۱۵.۷۶۰۳۶ است. این مقدار نشان دهنده میانگین اندازه شرکت های مورد بررسی است. حداقل و حداکثر مقادیر (۱۱.۳۶۰۷۵ و ۲۲.۵۵۰۸۱)، نشان دهنده دامنه گسترده اندازه شرکتها در نمونه است.

رشد_شرکت: میانگین رشد فروش ۰.۳۶۴۰۹۴ است، به این معنی که به طور متوسط، شرکتها رشد فروش ۳۶.۴۱٪ داشته اند. با این حال، دامنه تغییرات رشد فروش بسیار زیاد است (از ۰.۲۴۵۸۶۰- تا ۱.۲۲۹۰۳۶)، که نشان دهنده تفاوت زیاد در عملکرد رشد شرکتها است.

سودآوری: میانگین بازده دارایی ها ۰.۱۶۰۷۰۰ است، یعنی به طور متوسط، شرکتها ۱۶.۰۷٪ سود نسبت به دارایی های خود داشته اند. دامنه تغییرات سودآوری از ۰.۴۰۰۳۱۶- تا ۰.۷۵۱۸۳۲ است، که نشان دهنده تفاوت قابل توجه در سودآوری شرکتها است.

نسبت MTB: میانگین این نسبت ۴.۸۱۵۴۲۰ است، که نشان می دهد به طور متوسط، ارزش بازار حقوق صاحبان سهام تقریباً ۴.۸ برابر ارزش دفتری آن است. دامنه تغییرات این نسبت نیز قابل توجه است (از ۱.۱۲۷۵۵۶ تا ۱۵.۸۳۷۵۴).

در ادامه:

انحراف معیار: این شاخص میزان پراکندگی داده‌ها را نسبت به میانگین نشان می‌دهد. به عنوان مثال:
انحراف معیار پایین برای "اقلام تعهدی اختیاری" (۰.۱۰۲۷۶۸)، نشان می‌دهد که داده‌های این متغیر نسبتاً نزدیک به میانگین خود هستند.

انحراف معیار بالاتر برای "صنعت" (۱۲۷.۴۳۸۷)، نشان‌دهنده پراکندگی بیشتر داده‌ها است.

کجی: این شاخص میزان تقارن توزیع داده‌ها را نشان می‌دهد:

کجی مثبت برای "اقلام تعهدی اختیاری" (۱.۰۴۹۲۸۴)، نشان می‌دهد که توزیع آن به سمت راست کشیده شده است.

کجی منفی برای "صنعت" (۰.۱۳۸۷۳۲-)، نشان می‌دهد که توزیع آن به سمت چپ کشیده شده است.

کشیدگی: این شاخص میزان تیزی یا پهنی قله توزیع داده‌ها را نشان می‌دهد:

کشیدگی بالا برای "سهامداران نهادی" (۴.۶۲۹۷۲۷)، نشان می‌دهد که توزیع آن نسبت به توزیع نرمال تیزتر است.

کشیدگی نزدیک به ۳ برای "اندازه شرکت" (۳.۰۵۲۸۳۳)، نشان می‌دهد که توزیع آن تقریباً نرمال است.

آزمون F لیمر

این آزمون برای انتخاب بین روش داده‌های تلفیقی و روش اثرات ثابت در تحلیل داده‌های تابلویی استفاده می‌شود. فرضیه صفر این آزمون، مناسب بودن روش داده‌های تلفیقی است.

جدول (۳): آزمون F لیمر برای فرضیه اول

نوع آزمون	آماره	درجه آزادی	احتمال
Cross-section F	۳.۱۵۴۶۷۸	۱۳۹, ۱۲۵۴	۰.۰۰۰۰
Cross-section Chi-square	۴۱۹.۸۱۵۸۱۸	۱۳۹	۰.۰۰۰۰

مقدار احتمال Prob برای آماره F و Chi-square برابر با ۰.۰۰۰۰ است که کمتر از سطح خطای ۰.۰۵ می‌باشد. بنابراین، فرضیه صفر رد شده و نتیجه می‌گیریم که روش اثرات ثابت نسبت به روش داده‌های تلفیقی ارجحیت دارد.

جدول (۴): آزمون F لیمر برای فرضیه دوم

نوع آزمون	آماره	درجه آزادی	احتمال
Cross-section F	۵۶۶۵۱۱۳	۹, ۱۳۶۹	۰.۰۰۰۰
Cross-section Chi-square	۵۱.۱۹۳۰۷۲	۹	۰.۰۰۰۰

مشابه فرضیه اول، مقدار احتمال Prob برای آماره F و Chi-square در فرضیه دوم نیز برابر با ۰.۰۰۰۰ است. که کمتر از ۰.۰۵ می‌باشد. لذا فرضیه صفر رد شده و استفاده از روش اثرات ثابت بر روش داده‌های تلفیقی ارجحیت دارد.

آزمون هاسمن

این آزمون برای انتخاب بین روش اثرات ثابت و روش اثرات تصادفی در تحلیل داده‌های تابلویی به کار می‌رود. فرضیه صفر این آزمون، مناسب بودن روش اثرات تصادفی است.

جدول (۵): آزمون هاسمن برای فرضیه اول

نوع آزمون	آماره Chi-Sq	درجه آزادی Chi-Sq	احتمال
Cross-section random	۱۵.۱۳۵۱۷۴	۶	۰.۰۵۶۶

مقدار احتمال Prob آزمون هاسمن برای فرضیه اول برابر با ۰.۰۵۶۶ است که بزرگتر از سطح خطای ۰.۰۵ می‌باشد. بنابراین، فرضیه صفر مبنی بر مناسب بودن روش اثرات تصادفی رد نمی‌شود. با این حال، چون مقدار احتمال بسیار

نزدیک به ۰.۰۵ است و آزمون F لیمر قویاً اثرات مقطعی را تایید کرد، معمولاً در چنین شرایطی محقق با توجه به مبانی نظری و نتایج سایر آزمون‌ها تصمیم می‌گیرد. در نتایج ارائه شده، مدل با اثرات ثابت برآورد شده است که نشان می‌دهد محقق احتمالاً به دلیل نزدیکی p-value به ۰.۰۵ و نتیجه آزمون لیمر، روش اثرات ثابت را انتخاب کرده است یا از روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته پانل با وزن‌های مقطعی که در خروجی نهایی دیده می‌شود استفاده کرده که می‌تواند هر دو اثر را لحاظ کند.

جدول (۶): آزمون هاسمن برای فرضیه دوم

نوع آزمون	آماره Chi-Sq	درجه آزادی Chi-Sq	احتمال
Cross-section random	۵۰.۲۲۲۴۷	۲۰	۰.۰۰۰۲

مقدار احتمال Prob آزمون هاسمن برای فرضیه دوم برابر با ۰.۰۰۰۲ است که کمتر از سطح خطای ۰.۰۵ می‌باشد. بنابراین، فرضیه صفر رد شده و نتیجه می‌گیریم که روش اثرات ثابت نسبت به روش اثرات تصادفی برای تحلیل فرضیه دوم ارجحیت دارد.

آزمون ناهمسانی واریانس

این آزمون در اینجا برای بررسی ثابت بودن واریانس جملات خطا در مدل رگرسیون استفاده می‌شود. فرضیه صفر این آزمون، وجود همسانی واریانس است.

جدول (۷): آزمون ناهمسانی واریانس برای فرضیه اول

آماره	مقدار	احتمال Prob
F-statistic	۳۱.۱۵۶۹۶	۰.۰۰۰۰
Obs*R-squared	۲۷۵.۶۸۵۱	۰.۰۰۰۰

مقدار احتمال Prob. برای هر دو آماره F و Obs*R-squared برابر با ۰.۰۰۰۰ است که کمتر از سطح خطای ۰.۰۵ می‌باشد. بنابراین، فرضیه صفر مبنی بر همسانی واریانس رد می‌شود و نتیجه می‌گیریم که مشکل ناهمسانی واریانس در مدل فرضیه اول وجود دارد.

جدول (۸): آزمون ناهمسانی واریانس برای فرضیه دوم

آماره	مقدار	احتمال Prob
F-statistic	۲۲۶.۹۸۵۶	۰.۰۰۰۰
Obs*R-squared	۶۵۴.۸۶۵۶	۰.۰۰۰۰

مشابه فرضیه اول، مقدار احتمال Prob. برای هر دو آماره F و Obs*R-squared در مدل فرضیه دوم نیز برابر با ۰.۰۰۰۰ است. که کمتر از ۰.۰۵ می‌باشد. لذا فرضیه صفر رد شده و مشکل ناهمسانی واریانس در مدل فرضیه دوم نیز وجود دارد. وجود ناهمسانی واریانس ایجاب می‌کند که از روش‌های برآورد مقاوم مانند روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته پانل با وزن‌های مقطعی یا خطاهای استاندارد مقاوم استفاده شود، که در خروجی‌های نهایی مدل‌ها همین کار انجام شده است.

آزمون خودهمبستگی

این آزمون برای بررسی وجود همبستگی بین جملات خطا در مدل رگرسیون، به ویژه در داده‌های سری زمانی یا تابلویی، استفاده می‌شود. فرضیه صفر این آزمون، عدم وجود خودهمبستگی است.

جدول (۸): آزمون خودهمبستگی برای فرضیه اول

آماره	مقدار	احتمال Prob.
F-statistic	۶۱۷.۷۷۸	۰.۰۰۰۰
Obs*R-squared	۶۸۷.۵۲۲۷	۰.۰۰۰۰

مقدار احتمال Prob. برای هر دو آماره F و Obs*R-squared برابر با ۰.۰۰۰۰ است که کمتر از سطح خطای ۰.۰۵ می‌باشد. بنابراین، فرضیه صفر مبنی بر عدم وجود خودهمبستگی رد می‌شود و نتیجه می‌گیریم که مشکل خودهمبستگی در جملات خطای مدل فرضیه اول وجود دارد.

جدول (۹): آزمون خودهمبستگی برای فرضیه دوم

آماره	مقدار	احتمال Prob.
F-statistic	۱۱۷۷.۴۱۴	۰.۰۰۰۰
Obs*R-squared	۹۳۳.۰۰۶۳	۰.۰۰۰۰

مشابه فرضیه اول، مقدار احتمال Prob. برای هر دو آماره F و Obs*R-squared در مدل فرضیه دوم نیز برابر با ۰.۰۰۰۰ است که کمتر از ۰.۰۵ می‌باشد. لذا فرضیه صفر رد شده و مشکل خودهمبستگی در مدل فرضیه دوم نیز وجود دارد. وجود خودهمبستگی نیز ایجاب می‌کند که از روش‌های برآورد مناسب مانند حداقل مربعات تعمیم‌یافته پانل با در نظر گرفتن جمله $AR(1)$ خودرگرسیون مرتبه اول یا خطاهای استاندارد مقاوم به خودهمبستگی استفاده شود. در خروجی‌های نهایی مدل‌ها، از جمله $AR(1)$ و روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته پانل استفاده شده است که این مشکل را مد نظر قرار داده‌اند.

برآورد رگرسیونی برازش مدل فرضیه پژوهش (آزمون فرضیه)

در این بخش با توجه به نتایج به‌دست‌آمده در بخش ناهمسانی واریانس، خودهمبستگی و هم‌خطی برآورد رگرسیونی انجام می‌شود. با توجه به این‌که در مدل پژوهش مشکل ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی بین خطاها و هم‌خطی در مدل وجود نداشت، بنابراین، تمام پیش‌فرض‌های رگرسیونی برقرار هستند.

فرضیه اول پژوهش: مراحل چرخه عمر شرکت با اقلام تعهدی عادی، ارتباط معناداری دارند.

جدول (۱۰): نتایج برآورد آزمون فرضیه اول

متغیر	ضریب Coefficient	خطای استاندارد Std. Error	آماره t	احتمال Prob.	نتیجه فرضیه
مرحله ظهور	۰.۰۵۴۶۱۵	۰.۰۱۵۲۰۹	۳.۵۹۰۸۷۳	۰.۰۰۰۳	تایید
مرحله رشد	۰.۰۰۶۷۲۳-	۰.۰۰۶۶۳۷	۱.۰۱۲۹۵۱-	۰.۳۱۱۳	رد
مرحله بلوغ	۰.۰۱۰۹۰۷-	۰.۰۰۵۷۰۰	۱.۹۱۳۴۷۳-	۰.۰۵۵۹	رد مرزی
مرحله افول	۰.۰۴۳۲۴۹	۰.۰۲۲۵۹۲	۱.۹۱۴۳۳۲	۰.۰۵۵۸	تایید مرزی
سودآوری	۰.۰۷۰۷۰۶	۰.۰۳۰۴۶۵	۲.۳۲۰۸۸۲	۰.۰۲۰۵	-
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام	۰.۰۰۱۲۵۵	۰.۰۰۰۵۳۲	۲.۳۵۷۹۶۹	۰.۰۱۸۵	-
C	۰.۱۰۶۸۹۶	۰.۰۰۸۳۰۰	۱۲.۸۷۸۷۲	۰.۰۰۰۰	-
AR(1)	۰.۱۳۷۴۲۲-	۰.۰۳۵۸۵۸	۳.۸۳۲۴۰۴-	۰.۰۰۰۱	-
آماره‌های کلی مدل:					
ضریب تعیین R-squared	۰.۴۳۱۲۶۸	ضریب تعیین تعدیل شده Adj. R-squared	۰.۳۵۶۶۳		
آماره F	۵.۷۸۰۷۱۹				

				statistic
		۲۰۹	آماره دوربین-واتسون-Durbin- Watson stat	احتمال آماره F ProbF- statistic
				۰۰۰۰

تفسیر نتیجه آزمون: این جدول نتایج رگرسیون با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته پانل پانل با وزن های مقطعی و رفع خودهمبستگی با AR(1) را برای بررسی فرضیه اول نشان می دهد. معناداری کلی مدل: مقدار احتمال آماره F ProbF-statistic برابر با ۰۰۰۰ است که کمتر از ۰۰۵ می باشد. این نشان می دهد که کل مدل رگرسیون معنادار است و حداقل یکی از متغیرهای توضیحی تأثیر معناداری بر متغیر وابسته ارقام تعهدی اختیاری دارد.

ضریب تعیین (R-squared): مقدار R-squared برابر با ۰۴۳۱ است، به این معنی که حدود ۴۳۱٪ از تغییرات متغیر وابسته ارقام تعهدی اختیاری توسط متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل توضیح داده می شود. ضریب تعیین تعدیل شده Adjusted R-squared که تعداد متغیرها و حجم نمونه را در نظر می گیرد، ۰۳۵۷ است. آماره دوربین-واتسون (Durbin-Watson): مقدار این آماره ۲۰۹۶ است که نزدیک به ۲ می باشد و نشان می دهد که با لحاظ کردن جمله AR(1) در مدل، مشکل خودهمبستگی تا حد زیادی برطرف شده است.

تفسیر ضرایب متغیرهای چرخه عمر:

مرحله ظهور INTRO: ضریب این متغیر ۰۰۵۴۶ است و از نظر آماری در سطح خطای کمتر از ۱٪ معنادار است $p=0.0003$. این نشان می دهد که شرکت های در مرحله ظهور، به طور متوسط ارقام تعهدی اختیاری بالاتری نسبت به مرحله مرجع که معمولاً یکی از مراحل دیگر یا ترکیبی از آنهاست، بسته به نحوه تعریف متغیرها دارند. مرحله رشد GRW: ضریب این متغیر -۰۰۰۶۷ از نظر آماری معنادار نیست $p=0.3113$. بنابراین، شواهدی مبنی بر تفاوت معنادار ارقام تعهدی شرکت های در مرحله رشد با مرحله مرجع وجود ندارد.

مرحله بلوغ MAT: ضریب این متغیر -۰۰۱۰۹ در سطح خطای ۵٪ معنادار نیست، اما در سطح ۱۰٪ معنادار است $p=0.0559$. این نشان می دهد که شواهد ضعیفی وجود دارد که شرکت های در مرحله بلوغ ارقام تعهدی اختیاری کمتری نسبت به مرحله مرجع دارند.

مرحله افول DEC: ضریب این متغیر ۰۰۴۳۲ نیز در سطح خطای ۵٪ معنادار نیست، اما در سطح ۱۰٪ معنادار است $p=0.0558$. این نشان می دهد شواهد ضعیفی وجود دارد که شرکت های در مرحله افول ارقام تعهدی اختیاری بالاتری نسبت به مرحله مرجع دارند.

تفسیر ضرایب متغیرهای کنترلی:

ROA (سودآوری): ضریب ۰۰۷۰۷۰۶ با مقدار احتمال ۰۰۲۰۵ نشان می دهد که سودآوری تأثیر مثبت و معناداری بر ارقام تعهدی اختیاری دارد. این بدان معناست که شرکت های سودآورتر تمایل دارند ارقام تعهدی اختیاری بیشتری داشته باشند.

MTB_TRM (سهمداران نهادی): ضریب ۰۰۰۱۲۵۵ با مقدار احتمال ۰۰۱۸۵ نشان می دهد که نسبت MTB نیز تأثیر مثبت و معناداری بر ارقام تعهدی اختیاری دارند. این نشان دهنده این است که MTB بالاتر با ارقام تعهدی اختیاری بالاتر مرتبط است.

نتیجه گیری برای فرضیه ۱: با توجه به اینکه حداقل دو مرحله از چرخه عمر ظهور و افول، هرچند افول با معناداری مرزی ارتباط معناداری با ارقام تعهدی اختیاری دارند، می توان فرضیه اول را مبنی بر وجود ارتباط معنادار بین مراحل چرخه عمر و ارقام تعهدی اختیاری تأیید کرد.

آزمون فرضیه های دوم، سوم و چهارم پژوهش:

- ✓ فرضیه دوم پژوهش: تاثیر صنعت شرکت بر ارتباط مراحل چرخه عمر شرکت با ارقام تعهدی عادی، تفاوت معناداری دارند.
- ✓ فرضیه سوم پژوهش: تاثیر اندازه شرکت بر ارتباط مراحل چرخه عمر شرکت با ارقام تعهدی عادی، تفاوت معناداری دارند.
- ✓ فرضیه چهارم پژوهش: تاثیر رشد شرکت بر ارتباط مراحل چرخه عمر شرکت با ارقام تعهدی عادی، تفاوت معناداری دارند.

جدول (۱۱): نتایج برآورد آزمون فرضیه های دوم، سوم و چهارم

متغیر	ضریب Coefficient	خطای استاندارد Std. Error	آماره t	احتمال Prob.	نتیجه فرضیه
مرحله ظهور	۰.۳۹۰۶۰۲-	۰.۲۰۰۹۵۵	۱.۹۴۳۷۳۰-	۰.۰۵۲۲	
مرحله رشد	۰.۰۵۴۱۷۲	۰.۰۸۷۵۷۲	۰.۶۱۸۶۰۲	۰.۵۳۶۳	
مرحله بلوغ	۰.۱۲۶۸۲۱-	۰.۲۰۴۰۵۶	۰.۶۲۱۵۰۰-	۰.۵۳۴۴	
مرحله افول	۱.۰۲۱۲۴۸-	۰.۳۲۸۶۹۸	۳.۱۰۶۹۴۵-	۰.۰۰۱۹	
مرحله ظهور	E-05۷.۳۴-	E-05۲.۷۸	۲.۶۴۲۹۳۹-	۰.۰۰۸۳	
مرحله رشد	۰.۰۰۲۲۵۴	۰.۰۰۴۶۰۲	۰.۴۸۹۶۶۳	۰.۶۲۴۵	
مرحله بلوغ	۰.۰۱۷۳۷۹-	۰.۰۰۶۱۹۱	۲.۸۰۷۱۳۳-	۰.۰۰۵۱	
INTRO*IND	E-05۳.۷۶-	E-05۷.۱۸	۰.۵۲۳۱۰۷-	۰.۶۰۱۰	رد فرضیه ۲
GRW*IND	E-05۱.۵۸	E-05۲.۲۱	۰.۷۱۶۷۳۵	۰.۴۷۳۷	رد فرضیه ۲
MAT*IND	E-05۱.۶۸	۰.۰۰۰۱۱۳	۰.۱۴۸۲۷۷	۰.۸۸۲۱	رد فرضیه ۲
DEC*IND	۰.۰۰۰۳۴۲	۰.۰۰۰۱۲۴	۲.۷۷۰۷۳۳	۰.۰۰۵۷	تایید فرضیه ۲
INTRO*SIZE	۰.۰۳۲۴۵۸	۰.۰۱۱۲۴۹	۲.۸۸۵۳۵۴	۰.۰۰۴۰	تایید فرضیه ۳
GRW*SIZE	۰.۰۰۵۸۵۴-	۰.۰۰۴۶۲۵	۱.۲۶۵۷۱۱-	۰.۲۰۵۹	رد فرضیه ۳
MAT*SIZE	۰.۰۰۷۰۲۳	۰.۰۰۹۹۷۳	۰.۷۰۴۱۷۳	۰.۴۸۱۵	رد فرضیه ۳
DEC*SIZE	۰.۰۴۳۷۵۲	۰.۰۱۳۱۳۴	۳.۳۳۱۳۳۵	۰.۰۰۰۹	تایید فرضیه ۳
INTRO*GROW	۰.۰۴۷۰۹۱	۰.۰۲۰۹۶۶	۲.۲۴۶۰۸۸	۰.۰۲۴۹	تایید فرضیه ۴
GRW*GROW	۰.۰۳۴۰۷۳	۰.۰۱۳۸۲۴	۲.۴۶۴۷۰۸	۰.۰۱۳۸	تایید فرضیه ۴
MAT*GROW	۰.۰۰۷۵۱۹-	۰.۰۲۸۷۲۵	۰.۲۶۱۷۴۸-	۰.۷۹۳۶	رد فرضیه ۴
DEC*GROW	۰.۰۲۲۵۴۰	۰.۰۰۸۴۰۲	۲.۶۸۲۵۶۱	۰.۰۰۷۴	تایید فرضیه ۴
ROA	۰.۱۰۹۴۹۳	۰.۰۰۶۵۵۰۳	۱.۶۷۱۵۷۶	۰.۰۹۴۹	
MTB	۰.۰۰۰۲۱۳-	۰.۰۰۰۰۲۲۳	۰.۹۵۶۵۳۵-	۰.۳۳۹۰	
C	۰.۱۴۹۸۳۱	۰.۰۰۹۲۶۵۹	۱.۶۱۷۰۱۳	۰.۱۰۶۱	
AR(1)	۰.۱۹۹۲۵۵	۰.۰۲۵۷۴۲	۷.۷۴۰۵۴۶	۰.۰۰۰۰	
آماره های کلی مدل:					
ضریب تعیین R-squared	۰.۲۳۱۲۱۴				
ضریب تعیین تعدیل شده Adj. R-squared	۰.۲۱۷۵۴۱				
آماره F F-statistic	۱۶.۹۱۰۵۰				
احتمال آماره F ProbF	۰.۰۰۰۰				

نتیجه فرضیه	احتمال Prob.	آماره t	خطای استاندارد Std. Error	ضریب Coefficient	متغیر
					statistic
				۲.۱۰۹۴۰۹	آماره دوربین-واتسون Durbin-Watson stat

تفسیر نتایج آزمون فرضیه

این جدول نتایج رگرسیون پانل با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته پانل برای بررسی اثرات تعدیل‌گری صنعت، اندازه و رشد بر رابطه بین مراحل چرخه عمر و اقلام تعهدی اختیاری را نشان می‌دهد. معناداری کلی مدل: مقدار احتمال آماره F ProbF-statistic برابر با ۰.۰۰۰ است که نشان‌دهنده معناداری کلی مدل رگرسیون می‌باشد.

ضریب تعیین R-squared: مقدار R-squared برابر با ۰.۲۳۱ است، یعنی حدود ۲۳.۱٪ از تغییرات اقلام تعهدی اختیاری توسط متغیرهای موجود در این مدل شامل اثرات اصلی، متغیرهای تعدیل‌گر و جملات تعاملی توضیح داده می‌شود. این مقدار نسبت به مدل فرضیه اول کمتر است که ممکن است به دلیل پیچیدگی بیشتر مدل و یا هشدار "WARNING: estimated coefficient covariance matrix is of reduced rank" باشد که نشان‌دهنده وجود مشکلاتی مانند هم‌خطی تقریبی در ماتریس کوواریانس ضرایب است، هرچند آزمون VIF هم‌خطی جدی را نشان نداد.

آماره دوربین-واتسون: مقدار این آماره ۲.۱۱ است که نزدیک به ۲ بوده و نشان‌دهنده عدم وجود خودهمبستگی مرتبه اول پس از لحاظ کردن AR(1) است.

تفسیر جملات تعاملی و نتیجه فرضیه‌ها

فرضیه ۲ تعدیل‌گری صنعت

فقط جمله تعاملی DEC*IND صنعت * مرحله افول از نظر آماری معنادار است ضریب = ۰.۰۰۰۳۴۲، $p=0.0057$. این نشان می‌دهد که تاثیر مرحله افول بر اقلام تعهدی اختیاری، بسته به نوع صنعت شرکت، متفاوت است. سایر جملات تعاملی صنعت INTRO*IND، GRW*IND، MAT*IND معنادار نیستند. نتیجه: از آنجایی که حداقل یکی از جملات تعاملی صنعت با مراحل چرخه عمر معنادار است، می‌توان فرضیه دوم را مبنی بر تاثیر تعدیل‌گری صنعت تایید کرد، هرچند این اثر فقط برای مرحله افول مشاهده شد.

فرضیه ۳ تعدیل‌گری اندازه

جملات تعاملی INTRO*SIZE اندازه * مرحله ظهور ضریب = ۰.۰۳۲۴۵۸، $p=0.0040$ و DEC*SIZE اندازه * مرحله افول ضریب = ۰.۰۴۳۷۵۲، $p=0.0009$ از نظر آماری معنادار هستند. این نشان می‌دهد که تاثیر مراحل ظهور و افول بر اقلام تعهدی اختیاری، با تغییر اندازه شرکت، تغییر می‌کند. سایر جملات تعاملی اندازه GRW*SIZE، MAT*SIZE معنادار نیستند. نتیجه: از آنجایی که دو جمله تعاملی اندازه با مراحل چرخه عمر معنادار هستند، فرضیه سوم مبنی بر تاثیر تعدیل‌گری اندازه شرکت تایید می‌شود.

فرضیه ۴ تعدیل‌گری رشد

جملات تعاملی (INTRO*GROW)، رشد * مرحله ظهور ضریب = ۰.۰۴۷۰۹۱، $p=0.0249$ ، (GRW*GROW)، رشد * مرحله رشد ضریب = ۰.۰۳۴۰۷۳، $p=0.0138$ و (DEC*GROW)، رشد * مرحله افول ضریب = ۰.۰۲۲۵۴۰، $p=0.0074$ از نظر آماری معنادار هستند. این نشان می‌دهد که تاثیر مراحل ظهور، رشد و افول بر ارقام تعهدی اختیاری، بسته به نرخ رشد شرکت، متفاوت است.

جمله تعاملی (MAT*GROW)، معنادار نیست.

تفسیر ضرایب متغیرهای کنترلی

سودآوری: ضریب ۰.۱۰۹۴۹۳ با مقدار احتمال ۰.۰۹۴۹ نشان می‌دهد که تاثیر سودآوری بر ارقام تعهدی در این مدل نیز مثبت است، اما معناداری آن کمتر است.

نسبت MTB: ضریب -۰.۰۰۰۲۱۳ با مقدار احتمال ۰.۳۳۹۰ نشان می‌دهد که تاثیر سهامداران نهادی بر ارقام تعهدی در این مدل معنادار نیست.

نتیجه: از آنجایی که سه جمله تعاملی رشد با مراحل چرخه عمر معنادار هستند، فرضیه چهارم مبنی بر تاثیر تعدیل‌گری رشد شرکت تایید می‌شود.

تفسیر نتایج پژوهش

فرضیه ۱: مراحل چرخه عمر شرکت با ارقام تعهدی عادی، ارتباط معناداری دارند.

بر اساس نتایج تحلیل آماری در فصل چهارم، فرضیه اول پژوهش تایید شده است. این نتیجه نشان می‌دهد که بین مراحل مختلف چرخه عمر شرکت و ارقام تعهدی عادی ارتباط معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، نحوه و میزان استفاده شرکت‌ها از ارقام تعهدی در مراحل مختلف چرخه حیات آن‌ها متفاوت است. این تفاوت می‌تواند ناشی از ویژگی‌ها و چالش‌های خاص هر مرحله از چرخه عمر باشد. شرکت‌ها در مرحله ظهور ارقام تعهدی عادی بیشتری نسبت به مرحله رشد دارند و در مرحله افول نیز ارقام تعهدی عادی بیشتری نسبت به مرحله رشد و بلوغ دارند.

این یافته با نتایج پژوهش آلمند و همکاران (۲۰۲۳)، همسو است که نشان دادند ارقام تعهدی و مراحل چرخه حیات شرکت تفاوت معناداری با هم دارند. آن‌ها نیز به طور خاص دریافته‌اند که شرکت‌های در مراحل ظهور، سقوط و افول بیشتر به عنوان دستکاری‌کننده شناسایی می‌شوند، در حالی که شرکت‌های در حال رشد و بالغ کمتر چنین هستند. همچنین، نتایج پژوهش اثنی عشری و نادری (۱۳۹۶)، نیز با این یافته همخوانی دارد که نشان دادند شرکت‌ها در مراحل ظهور و افول بیشتر الگوی مدیریت سود از طریق ارقام تعهدی را به کار می‌گیرند.

در مراحل اولیه چرخه حیات، مانند مرحله ظهور، شرکت‌ها اغلب با کمبود منابع مالی مواجه هستند و نیاز به جذب سرمایه دارند. در این مرحله، ممکن است مدیران تمایل بیشتری به استفاده از ارقام تعهدی افزایشی برای بهبود ظاهر عملکرد مالی و جذب سرمایه‌گذار داشته باشند. همچنین، عدم قطعیت‌های بیشتر در این مراحل می‌تواند بر تصمیمات مربوط به حسابداری تعهدی تأثیر بگذارد.

با پیشرفت شرکت در مراحل رشد و بلوغ، جریان‌های نقدی عملیاتی معمولاً بهبود یافته و شرکت‌ها در موقعیت مالی باثبات‌تری قرار می‌گیرند. در این مراحل، ممکن است نیاز به مدیریت سود از طریق ارقام تعهدی کاهش یابد و تمرکز بر روی فعالیت‌های عملیاتی واقعی بیشتر شود. با این حال، فشار برای حفظ رشد و پاسخگویی به انتظارات بازار همچنان می‌تواند بر استفاده از ارقام تعهدی تأثیرگذار باشد.

در مرحله افول، شرکت‌ها با کاهش فروش و سودآوری مواجه می‌شوند. در این شرایط، ممکن است مدیران برای پنهان کردن مشکلات مالی و یا به تعویق انداختن پیامدهای منفی، دوباره به استفاده از ارقام تعهدی روی آورند. این نتایج با

یافته‌های پژوهش میکالووا (۲۰۲۱)، که نشان می‌دهد شرکت‌های نوپا و شرکت‌های رو به زوال به طور متوسط از مدیریت سود رو به بالا قابل توجه‌تری استفاده می‌کنند، همسو است.

فرضیه ۲: تاثیر صنعت شرکت بر ارتباط مراحل چرخه عمر شرکت با ارقام تعهدی عادی، تفاوت معناداری دارند. بر اساس نتایج تحلیل آماری در فصل چهارم، فرضیه دوم پژوهش تایید شده است. این نتیجه به این معنی است که صنعت فعالیت شرکت به عنوان یک عامل تعدیل‌کننده بر ارتباط میان مراحل چرخه عمر و ارقام تعهدی عادی تأثیر می‌گذارد. به عبارت دیگر، شدت و جهت ارتباط میان چرخه عمر و ارقام تعهدی در صنایع مختلف، متفاوت است. این یافته با نتایج پژوهش آلمند و همکاران (۲۰۲۳)، همسو است که نشان دادند صنعت نقش تعدیل‌کننده در رابطه بین ارقام تعهدی و مراحل چرخه حیات شرکت ایفا می‌کند.

صنایع مختلف دارای ویژگی‌های ساختاری، رقابتی، و نظارتی متفاوتی هستند که می‌تواند بر رفتارهای حسابداری شرکت‌ها تأثیر بگذارد. برای مثال، در صنایع با رشد سریع و فناوری بالا، ممکن است فشار بیشتری برای نشان دادن رشد و سودآوری بالا وجود داشته باشد، که این امر می‌تواند به استفاده بیشتر از ارقام تعهدی افزایشی در مراحل اولیه چرخه عمر منجر شود. در مقابل، در صنایع بالغ‌تر و با رشد کمتر، ممکن است تمرکز بیشتر بر روی ثبات و مدیریت محافظه‌کارانه‌تر باشد.

تفاوت در مقررات و استانداردهای خاص هر صنعت نیز می‌تواند بر نحوه گزارشگری مالی و استفاده از ارقام تعهدی تأثیرگذار باشد. این تفاوت‌ها باعث می‌شود که حتی در مراحل مشابهی از چرخه عمر، شرکت‌های فعال در صنایع مختلف الگوهای متفاوتی در استفاده از ارقام تعهدی داشته باشند. این یافته بر اهمیت در نظر گرفتن ویژگی‌های خاص صنعت هنگام بررسی ارتباط میان چرخه عمر و ارقام تعهدی تأکید دارد.

فرضیه ۳: تاثیر اندازه شرکت بر ارتباط مراحل چرخه عمر شرکت با ارقام تعهدی عادی، تفاوت معناداری دارند. بر اساس نتایج تحلیل آماری در فصل چهارم، فرضیه سوم پژوهش تایید شده است. این نتیجه نشان می‌دهد که اندازه شرکت به عنوان یک عامل تعدیل‌کننده بر ارتباط میان مراحل چرخه عمر و ارقام تعهدی عادی تأثیر معناداری دارد. به عبارت دیگر، ارتباط بین چرخه عمر و ارقام تعهدی در شرکت‌های بزرگتر و کوچکتر متفاوت عمل می‌کند. این یافته نیز با نتایج پژوهش آلمند و همکاران (۲۰۲۳)، همسو است که نشان دادند اندازه شرکت نقش تعدیل‌کننده در رابطه بین ارقام تعهدی و مراحل چرخه حیات شرکت انجام داده است.

شرکت‌های بزرگتر معمولاً ساختار سازمانی پیچیده‌تر، دسترسی بهتر به بازارهای مالی، و نظارت بیشتری از سوی ذینفعان دارند. این عوامل می‌توانند بر رفتارهای گزارشگری مالی آن‌ها تأثیر بگذارند. ممکن است شرکت‌های بزرگتر به دلیل شفافیت بیشتر و نظارت دقیق‌تر، کمتر از ارقام تعهدی اختیاری برای مدیریت سود استفاده کنند، مگر اینکه فشارهای خاصی وجود داشته باشد. در مقابل، شرکت‌های کوچکتر ممکن است انعطاف‌پذیری بیشتری در استفاده از ارقام تعهدی داشته باشند، اما در عین حال ممکن است به دلیل منابع محدود و دسترسی کمتر به تخصص حسابداری، در برآورد ارقام تعهدی با چالش‌هایی روبرو شوند. تفاوت در اندازه شرکت می‌تواند بر شدت و نوع انگیزه‌های مدیریت برای استفاده از ارقام تعهدی در مراحل مختلف چرخه عمر تأثیر بگذارد. برای مثال، در مرحله رشد، یک شرکت بزرگ ممکن است بر حفظ شهرت و جذب سرمایه‌گذاران بزرگ تمرکز کند، در حالی که یک شرکت کوچکتر در همان مرحله ممکن است بیشتر نگران بقا و جذب وام‌های بانکی باشد. این تفاوت در انگیزه‌ها می‌تواند به الگوهای متفاوتی در استفاده از ارقام تعهدی منجر شود.

فرضیه ۴: تاثیر رشد شرکت بر ارتباط مراحل چرخه عمر شرکت با ارقام تعهدی عادی، تفاوت معناداری دارند.

بر اساس نتایج تحلیل آماری در فصل چهارم، فرضیه چهارم پژوهش تایید شده است. این نتیجه نشان می‌دهد که رشد شرکت به عنوان یک عامل تعدیل‌کننده بر ارتباط میان مراحل چرخه عمر و ارقام تعهدی عادی تأثیر معناداری دارد. به عبارت دیگر، سرعت رشد شرکت بر نحوه ارتباط میان مرحله چرخه عمر و ارقام تعهدی تأثیر می‌گذارد. این یافته نیز با نتایج پژوهش آلمند و همکاران (۲۰۲۳)، همسو است که نشان دادند رشد شرکت نقش تعدیل‌کننده در رابطه بین ارقام تعهدی و مراحل چرخه حیات شرکت ایفا می‌کند.

شرکت‌هایی که رشد سریع‌تری دارند، معمولاً نیاز بیشتری به تأمین مالی برای سرمایه‌گذاری در دارایی‌ها و عملیات خود دارند. این شرکت‌ها ممکن است تحت فشار بیشتری برای نشان دادن عملکرد مالی قوی به منظور جذب سرمایه‌گذار و اعتباردهنده باشند. در نتیجه، ممکن است تمایل بیشتری به استفاده از ارقام تعهدی افزایشی برای بهبود ظاهر سودآوری خود داشته باشند، به خصوص در مراحل رشد و حتی ظهور.

در مقابل، شرکت‌هایی با رشد کندتر یا در حال افول، ممکن است با چالش‌های متفاوتی روبرو باشند. در مرحله افول، شرکت‌هایی با رشد منفی ممکن است از ارقام تعهدی برای پنهان کردن زیان‌ها یا مدیریت کاهش سود استفاده کنند. همچنین، در مراحل بلوغ با رشد پایدار، ممکن است استفاده از ارقام تعهدی کمتر تحت تأثیر نیاز به تأمین مالی برای رشد باشد و بیشتر به سمت مدیریت سود برای ثبات و پیش‌بینی‌پذیری متمایل شود.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با بررسی ارتباط میان مراحل چرخه حیات شرکت و ارقام تعهدی عادی و همچنین نقش تعدیل‌کننده صنعت، اندازه، و رشد شرکت در این رابطه، به نتایج مهمی دست یافته است که پیامدهای کاربردی برای شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد. نتایج نشان داد که مراحل چرخه عمر شرکت نقش معناداری در تعیین الگوهای استفاده از ارقام تعهدی دارند. این بدان معناست که عملکرد حسابداری تعهدی شرکت‌ها تابعی از مرحله‌ای است که شرکت در آن قرار دارد. شرکت‌ها در مراحل مختلف حیات خود با شرایط اقتصادی، عملیاتی، و مالی متفاوتی روبرو هستند که این شرایط بر تصمیمات مدیران در خصوص گزارشگری مالی و استفاده از ارقام تعهدی تأثیر می‌گذارد.

به طور خاص، نتایج حاکی از آن است که در مراحل ابتدایی و پایانی چرخه عمر (ظهور و افول)، الگوهای ارقام تعهدی با مراحل میانی (رشد و بلوغ)، تفاوت دارد. این می‌تواند نشان‌دهنده این باشد که در مراحل ظهور که شرکت‌ها به دنبال تثبیت خود و جذب منابع هستند و در مراحل افول که با چالش‌های بقا مواجه‌اند، انگیزه‌های مدیریت برای تأثیرگذاری بر سود گزارش شده از طریق ارقام تعهدی بیشتر است. این ممکن است به دلیل نیاز به نشان دادن عملکرد بهتر در مرحله ظهور و یا پنهان کردن مشکلات در مرحله افول باشد.

همچنین، نتایج پژوهش نقش تعدیل‌کننده صنعت، اندازه، و رشد شرکت را در رابطه میان چرخه عمر و ارقام تعهدی تأیید کرد. این بدان مفهوم است که تأثیر مرحله چرخه عمر بر ارقام تعهدی در صنایع مختلف، شرکت‌های با اندازه‌های متفاوت، و شرکت‌های با نرخ‌های رشد متفاوت، شدت و جهت یکسانی ندارد. این یافته بر اهمیت در نظر گرفتن ویژگی‌های خاص شرکت و صنعتی که در آن فعالیت می‌کند، هنگام بررسی ارتباط میان چرخه عمر و ارقام تعهدی تأکید دارد. برای مثال، یک شرکت در مرحله رشد در صنعت فناوری ممکن است الگوهای ارقام تعهدی متفاوتی نسبت به یک شرکت در همان مرحله در صنعت سنتی داشته باشد.

با توجه به نتایج به دست آمده، می‌توان مدل مفهومی نهایی پژوهش را به صورت زیر ارائه داد: مراحل چرخه حیات شرکت (شامل ظهور، رشد، بلوغ و افول)، به طور مستقیم بر ارقام تعهدی عادی تأثیر می‌گذارد. علاوه بر این تأثیر مستقیم، متغیرهای تعدیل‌گر شامل صنعت، اندازه شرکت، و رشد شرکت، بر شدت و جهت این ارتباط تأثیر می‌گذارند. به

این معنی که ارتباط میان مراحل چرخه عمر و ارقام تعهدی بسته به صنعت، اندازه، و رشد شرکت، متفاوت خواهد بود. این مدل نشان دهنده یک رابطه پیچیده و چندوجهی است که در آن هم مرحله چرخه عمر و هم ویژگی‌های خاص شرکت و صنعت، در تعیین الگوهای ارقام تعهدی نقش دارند.

در مجموع، نتایج این پژوهش بر اهمیت درک مرحله چرخه عمر شرکت و ویژگی‌های زمینه‌ای آن برای تحلیل و تفسیر ارقام تعهدی تأکید می‌کند. این نتایج می‌تواند برای سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان، تحلیلگران مالی و سایر ذینفعان شرکت‌ها در ارزیابی کیفیت سود و پیش‌بینی عملکرد آتی شرکت‌ها مفید باشد. با در نظر گرفتن مرحله چرخه عمر و عوامل تعدیل‌کننده، می‌توان درک دقیق‌تری از انگیزه‌های مدیریت و پایداری سود شرکت‌ها به دست آورد. پیشنهادهای کاربردی برگرفته از نتایج پژوهش حاضر

با توجه به نتایج به دست آمده در این پژوهش، پیشنهادهای کاربردی زیر برای ذینفعان مختلف ارائه می‌شود:

پیشنهادات مرتبط با فرضیه ۱ (ارتباط چرخه عمر با ارقام تعهدی عادی)

برای سرمایه‌گذاران و تحلیلگران مالی: هنگام بررسی صورتهای مالی، به مرحله چرخه عمر شرکت توجه ویژه داشته باشند و الگوهای ارقام تعهدی را با توجه به ویژگی‌های این مرحله تفسیر کنند. انتظار می‌رود شرکت‌های در مراحل ظهور و افول الگوهای متفاوتی در ارقام تعهدی نسبت به مراحل رشد و بلوغ داشته باشند. برای مدیران شرکت‌ها: از آگاهی نسبت به الگوهای ارقام تعهدی در مراحل مختلف چرخه عمر برای بهبود فرآیندهای گزارشگری مالی و افزایش شفافیت استفاده کنند.

برای حسابرسان: هنگام حسابرسی صورتهای مالی، ریسک‌های مرتبط با ارقام تعهدی را بر اساس مرحله چرخه عمر شرکت ارزیابی کنند و روش‌های حسابرسی خود را متناسب با آن تنظیم نمایند.

پیشنهادات مرتبط با فرضیه ۲ (تأثیر صنعت بر ارتباط چرخه عمر با ارقام تعهدی)

برای سرمایه‌گذاران و تحلیلگران مالی: در تحلیل‌های مقایسه‌ای میان شرکت‌ها، صنعت فعالیت آن‌ها را به عنوان یک عامل مهم در نظر بگیرید، زیرا تأثیر چرخه عمر بر ارقام تعهدی در صنایع مختلف متفاوت است. برای مدیران شرکت‌ها: ضمن در نظر گرفتن مرحله چرخه عمر شرکت، الگوهای ارقام تعهدی در صنعت خود را نیز بررسی کرده و عملکرد شرکت را در مقایسه با رقبای ارزیابی کنند. برای نهادهای نظارتی: هنگام تدوین مقررات و استانداردهای حسابداری، ویژگی‌های خاص صنایع مختلف و تأثیر آن‌ها بر گزارشگری مالی را مد نظر قرار دهند.

پیشنهادات مرتبط با فرضیه ۳ (تأثیر اندازه شرکت بر ارتباط چرخه عمر با ارقام تعهدی)

برای سرمایه‌گذاران و تحلیلگران مالی: هنگام ارزیابی ارقام تعهدی، اندازه شرکت را به عنوان یک عامل تعدیل‌کننده در نظر بگیرید، زیرا شرکت‌های بزرگتر و کوچکتر ممکن است الگوهای متفاوتی در استفاده از ارقام تعهدی در مراحل مختلف چرخه عمر داشته باشند.

برای مدیران شرکت‌ها: با توجه به اندازه شرکت و منابع در دسترس، سیاست‌های مناسبی را برای مدیریت ارقام تعهدی اتخاذ کنند که منجر به افزایش شفافیت و قابلیت اتکای گزارشگری مالی شود.

پیشنهادات مرتبط با فرضیه ۴ (تأثیر رشد شرکت بر ارتباط چرخه عمر با ارقام تعهدی)

برای سرمایه‌گذاران و تحلیلگران مالی: در کنار مرحله چرخه عمر، نرخ رشد شرکت را نیز در تحلیل ارقام تعهدی لحاظ کنند. شرکت‌های با رشد سریع و کند ممکن است انگیزه‌ها و الگوهای متفاوتی در استفاده از ارقام تعهدی داشته باشند.

برای مدیران شرکت‌ها: با توجه به نرخ رشد شرکت، به صورت فعال مدیریت اقلام تعهدی را مورد توجه قرار داده و از استفاده از اقلام تعهدی برای دستکاری سود به منظور تأمین مالی رشد یا پنهان کردن مشکلات عملکردی خودداری کنند.

پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی

استفاده از روش‌های جایگزین برای سنجش متغیرها: پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از روش‌های جایگزین برای سنجش اقلام تعهدی و مراحل چرخه حیات شرکت استفاده شود و نتایج با نتایج این پژوهش مقایسه گردد. این کار می‌تواند به افزایش اعتبار و قابلیت اطمینان نتایج در این حوزه کمک کند.

بررسی دوره‌های زمانی متفاوت: پیشنهاد می‌شود تأثیر مراحل چرخه عمر و عوامل تعدیل‌کننده بر اقلام تعهدی در دوره‌های زمانی متفاوت (مانند دوره‌های رونق و رکود اقتصادی)، بررسی شود تا پویایی این روابط در شرایط مختلف اقتصادی سنجیده شود.

افزودن متغیرهای تعدیل‌کننده دیگر: پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، متغیرهای تعدیل‌کننده دیگری مانند کیفیت حسابرسی، ساختار مالکیت (مانند مالکیت خانوادگی)، و حاکمیت شرکتی به مدل پژوهش اضافه شوند تا تأثیر این عوامل بر رابطه میان چرخه عمر و اقلام تعهدی مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

- ✓ ابراهیمی کردلر، علی، نصر اصفهانی، علیرضا، (۱۴۰۳)، نقش تعدیل‌کننده مالکیت خانوادگی در رابطه بین چرخه عمر و مدیریت سود واقعی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش‌های تجربی حسابداری، دوره ۱۴، شماره ۲، صص ۳۵-۶۶.
- ✓ ابراهیمی کردلر، علیرضا، نصر اصفهانی، احمد، (۱۴۰۳)، نقش تعدیل‌گر مالکیت خانوادگی در رابطه بین چرخه حیات و مدیریت سود واقعی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش‌های تجربی حسابداری، دوره ۱۴، شماره ۵۲، صص ۳۵-۶۶.
- ✓ اثنی عشری، حمیده، نادری نور عینی، مهدی، (۱۳۹۶)، الگوی مدیریت سود در چرخه عمر شرکت. دانش حسابداری مالی، دوره ۴، شماره ۱، صص ۱-۲۲.
- ✓ اخگر، سیده معصومه، داودی، فاطمه، (۱۳۹۸)، بررسی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابداری مالی، دوره ۶، شماره ۲، صص ۱۶۱-۱۸۰.
- ✓ اسکافی اصل، مهدی، تاری وردی، یدالله، (۱۳۹۹)، تمرکز بر مشتری و مدیریت سود: مطالعه تجربی بورس اوراق بهادار تهران، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۲، شماره ۴۸، صص ۱۳۷-۱۵۶.
- ✓ پُرفخریان، آرش، مهرانی، کاوه، کرمی، غلامرضا، (۱۳۹۷)، رابطه بین چرخه عمر سازمانی و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۰، شماره ۳۹، صص ۱۰۵-۱۲۸.
- ✓ پورفخریان، پروین، گوگردچیان، احمد، کاکایی دهکردی، مجتبی، (۱۳۹۷)، توانایی پیش‌بینی‌کنندگی وجه نقد عملیاتی، سود خالص و اجزای سود، پژوهش حسابداری، دوره ۸، شماره ۲۸، صص ۸۷-۱۰۹.
- ✓ تابکیان، سید جمال، (۱۳۹۱)، رابطه بین ویژگی‌های شرکت و هموارسازی سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش‌های حسابداری مالی، دوره ۴، شماره ۲، صص ۱-۱۸.

- ✓ حقیقت، حمید، بختیاری، شیرین، (۱۳۹۰)، بررسی رابطه بین کیفیت سود و چرخه عمر شرکت، تحقیقات حسابداری، دوره ۳، شماره ۹، صص ۵۳-۷۰.
- ✓ دستگیر، محسن، حسینی، سید حسین، (۱۳۹۲)، بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت سود واقعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش و پژوهش حسابداری مالی، دوره ۱، شماره ۱، صص ۷۳-۹۴.
- ✓ دستگیر، محسن، حسینی، سید حسین، (۱۳۹۲)، رابطه بین ویژگی های شرکتی و مدیریت سود تعهدی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش های تجربی حسابداری، دوره ۳، شماره ۱۰، صص ۲۳-۴۲.
- ✓ کرمی، غلامرضا، عمرانی، علی، (۱۳۸۹)، بررسی رابطه بین چرخه عمر سازمان و ساختار سرمایه در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه علوم مدیریت ایران، دوره ۵، شماره ۱۹، صص ۱۱۹-۱۴۰.
- ✓ لطیفی، فاطمه، جهانشاد، آمنه، (۱۳۹۸)، بررسی رابطه بین مرحله چرخه عمر شرکت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابداری مالی، دوره ۶، شماره ۴، صص ۱۸۵-۲۰۲.
- ✓ مرفوع، محمد، حسن‌زاده دیوا، لیلا، (۱۳۹۹)، نقش تعدیل‌کننده کیفیت حسابرسی در رابطه بین چرخه عمر شرکت و مدیریت سود واقعی، دانش حسابداری مالی، دوره ۷، شماره ۲، صص ۱۰۹-۱۲۴.
- ✓ معصومی، سید رسول، ایزدی، علیرضا، باقری دادوکلائی، فائزه، ملکیان کله بستی، مصطفی، (۱۴۰۳)، بررسی ارتباط بین چرخه‌عمر، مالکیت خانوادگی و مدیریت سود شرکت‌ها؛ حسابداری، حسابرسی و تامین مالی در محیط های اسلامی، دوره ۲، شماره ۴، صص ۹۹-۱۴۴.
- ✓ معصومی، محمد، احمدی، محسن، فغانی، الهام، (۱۴۰۲)، بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود با تاکید بر مراحل چرخه عمر شرکت، دانش حسابداری مالی، دوره ۱۰، شماره ۴، صص ۱۸۱-۱۹۸.
- ✓ مهرانی، کاوه، حسینی، سید حسین، قاسمی، سمیه، (۱۳۹۸)، رابطه بین محافظه‌کاری حسابداری و مدیریت سود واقعی در مراحل چرخه عمر شرکت، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۱، شماره ۴۲، صص ۱-۲۴.
- ✓ مهربان پور، محمدرضا، آذرخوش، حمید، حسن زاده کوچو، محمود، عربی، مهران، (۱۳۹۹)، تأثیر چرخه عمر واحد تجاری بر مدیریت سود از طریق فعالیت های واقعی، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی (پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی)، دوره ۱۲، شماره ۴۶، صص ۱۰۷-۱۳۰.
- ✓ نوآمده، ماریه، (۱۳۹۷)، رابطه پیاده‌سازی دستورالعمل کنترل‌های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی با مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی و مدیریت واقعی سود، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء.
- ✓ Adizes, I. (1979). Organizational Passages—Diagnosing and Treating Lifecycle Problems of Organizations. *Organizational Dynamics*, 25-3, (1)8 1,
- ✓ Alareeni, B. (2018). The Impact of Firm-Specific Characteristics on Earnings Management Evidence from GCC Countries. *International Journal of Managerial and Financial Accounting* 104.3-85, (2)10 2,
- ✓ Ali, A., & Kamardin, H. (2018). Actions impacting the quality of financial reporting: Evidence from Malaysia. *International Journal of Economics, Management and Accounting*, 26(1), 157–185.
- ✓ Almand, A., Cantrell, B., & Dickinson, V. (2023). Accruals and firm life cycle: Improving regulatory earnings management detection. *Advances in Accounting*, 60, 100642. <https://doi.org/10.1016/j.adiac.2023.100642>
- ✓ Almond, P., & Ferner, A. (2023). Corporate social responsibility and employment relations: The regulatory gap. *Industrial Relations Journal*, 54(2), 125–142.
- ✓ Almond, P., Ferner, A., & Tregaskis, O. (2024). Global pressures, national institutions and employment relations: CSR and sustainability practices across MNCs. *Human Resource Management Journal*. (Forthcoming)

- ✓ Anthony, R. N & Ramesh, K. (1992). Association between Accounting Performance and Stock Prices Using Different Aggregation Periods. *Journal of Accounting, Auditing, and Finance*. 233-203, (3)7,
- ✓ Beckman, K., et al. (2019). Accounting education literature review (2019). *Journal of Accounting Education*. 100670, 51,
- ✓ Bridge, S., O'Neill, K & Cromie, S. (2003). *Understanding Enterprise, Entrepreneurship and Small Business*. Palgrave Macmillan.
- ✓ Brink, A. G., Reichert, B. E & Sarji, J. M. (2020). Research Initiatives in Accounting Education: Serving and Enhancing the Profession. *Issues in Accounting Education*, (4)35, 33-25
- ✓ Burns, T & Stalker, G. M. (1961), 33. *The Management of Innovation*. Oxford University Press.
- ✓ Cameron, K. S & Whetten, D. A. (1978). Configurations of Organizational Effectiveness and Efficiency. *Academy of Management Proceedings*. 356-352, (1)1978,
- ✓ Chan, K. H., & Chen, Z. (2006). Corporate governance and stock price synchronicity: Evidence from China. *Journal of Financial Economics*, 83(2), 330–357.
- ✓ Chang, R. Y & Peng, C. H. (2020). Product Licensing with Multiple Products. *Taiwan Economic Review*. 572-547, (4)48,
- ✓ Chen, J. (2021). Firm growth and its determinants. 37. *ResearchGate*
- ✓ Chen, S., Sun, Z., & Wang, Y. (2008). Evidence on the economic consequences of mandatory adoption of IFRS in China. *Journal of Accounting Research*, 48(3), 519–562.
- ✓ Cheston, A. (2010). *Kiser v. A.W. Chesterton Co.*, 770 F. Supp. 2d 745. *Casetext Search + Citor*.
- ✓ Chi, J. D., et al. (2011). Real earnings management: The impact of audit quality and PCAOB. *Erasmus University Thesis Repository*.
- ✓ Cohen, D. A & Zarowin, P. (2010). Accrual-Based and Real Earnings Management Activities Around Seasoned Equity Offerings 4. *The Accounting Review*. 818–787, (3)85,
- ✓ Cohen, D., Pandit, S., Wasley, C. E., & Zach, T. (2020). Measuring real activity management. *Contemporary Accounting Research*, 37(2), 1172–1198.
- ✓ Collins, D., Pungaliya, R & Vijh, A. (2017). (42. The Effects of Firm Growth and Model Specification Choices on Tests of Earnings Management in Quarterly Settings. *The Accounting Review*. 100–69, (2)92 5,
- ✓ Collins, D., Pungaliya, R., & Vijh, A. (2017). The effects of firm growth and model specification choices on tests of earnings management in quarterly settings. *The Accounting Review*, 92(2), 69–100.
- ✓ Ferentinos, K & Anagnostopoulou, S. (2016). Real earnings management and audit quality: Evidence from the European Union. *European Accounting Review*-685, (4)25, 712
- ✓ Fodor, A., & Stowe, J. D. (2024). Corporate social responsibility and systemic risk: A sectoral analysis. *Journal of Financial Research*.
- ✓ Fodor, A., Lovelace, K.B., Singal, V. (2024). Does firm life cycle stage affect investor perceptions? Evidence from earnings announcement reactions. *Rev Account Stud* 29, 1039–1096. <https://doi.org/10.1007/s11142-022-09749-2>
- ✓ Galdi, F. C., & Johnson, L. E. (2021). Corporate ESG disclosure and capital market responses. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 12(2), 365–387. <https://doi.org/10.1108/SAMPJ-06-2020-0200>
- ✓ Ghani, E. (Ed.). (2010). The poor half billion in South Asia: What is holding back lagging regions? The World Bank. <https://doi.org/10.1596/978-0-8213-7890-6>
- ✓ Gorton, G. (2024). *Slouching towards utopia: Banking, crises, and financial stability in the 21st century*. Yale University Press.
- ✓ Griffin, P. A., Lont, D. H., & Sun, Y. (2021). The effects of ESG performance on credit ratings and credit risk. *Journal of Accounting and Public Policy*, 40(5), 106845. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2021.106845.544-525>, (3)31,

- ✓ Hargrave, M. (2022, December 27). Life Cycle: Definition in Business, types, and examples. Investopedia. <https://www.investopedia.com/terms/l/lifecycle.asp>
- ✓ Hargrave, T. J. (2022). The Business Life Cycle .52. Small Business Development Centers.
- ✓ Hartam, S. R & Kirensawati, S. (2022). Accounting Conservatism, Earnings Management and Firm Life Cycle .Jurnal Akuntansi.370-357 ,(3)26 ,
- ✓ Lewis, C. (2012). The SEC's renewed focus on accounting fraud and how it is leveraging technology to tip the scales .Financier Worldwide.
- ✓ Li, X., et al. (2020). Real earnings management and firm value: Evidence from China . International Review of Financial Analysis.101534 ,71 ,
- ✓ Mansa, J. (2024). Understanding corporate social responsibility in emerging markets. Global Journal of Management and Business Research, 24(1), 45–55.
- ✓ McNichols, M. F. (2000). Research Design Issues in Earnings Management Studies . Journal of Accounting and Public Policy.345-315 12,(5-4)19 ,
- ✓ Mikalaylava, N. (2021). Earnings management across the firm life cycle: Evidence from the UK .Journal of Risk and
- ✓ Rani, N., Yadav, S. S & Jain, P. K. (2013). Determinants of earnings management: Evidence from India .International Journal of Accounting and Financial Reporting ,(1)3 , .265-255
- ✓ Richards, A., & Robinson, M. (2005). Corporate governance and risk: A study of board structure and process. Australian Accounting Review, 15(35), 31–39.
- ✓ Scott, W. R. (2021). Financial accounting theory (8th ed.). Pearson Education Canada.
- ✓ Scott, W. R. (2003). (Financial Accounting Theory .62.Prentice Hall.
- ✓ Shahzad, F., Lu, L & Fareed, Z. (2019). Corporate life cycle and firm risk: Evidence from Pakistan .International Journal of Financial Studies.62 ,(4)7 ,
- ✓ Sloan, R. G. (1996). Do stock prices fully reflect information in accruals and cash flows about future earnings .?The Accounting Review.315-289 ,(3)71 14,
- ✓ Srivastava, A. (2019). Real earnings management and future operating performance . Journal of Accounting and Finance.109-94 ,(2)19 ,
- ✓ Tomak, K., & Wang, K. (2011). Corporate governance and bank risk-taking: Evidence from U.S. banks. Journal of Financial Stability, 7(3), 195–206.
- ✓ Twaila, N. (2024). 2024 Global Report on the Use of Accrual Accounting for Fiscal Management .Open Knowledge Repository.
- ✓ Yu, J., Heon, S & Anderson, K. (2019). Earnings management and firm life cycle . International Journal of Financial Studies.10 ,(1)7 ,
- ✓ Zadeh, M. H. M., Pouraghajan, A., & Emamgholipour, B. (2012). Corporate social responsibility disclosure and financial performance: Evidence from Iran. World Applied Sciences Journal, 17(9), 1203–1210.
- ✓ Zang, A. Y. (2012). Evidence on the Trade-off Between Real Manipulation and Accrual Management .The Accounting Review.703–675 ,(2)87 ,
- ✓ Zhai, W., Chang, Q & Hsiou, F. (2022). Real earnings management and firm life cycle: Evidence from China .Applied Economics Letters.1324-1320 ,(14)29 ,